

BEDEN EĞİTİMİ DERS MÜFREDATININ ÖĞRENCİLERİN DEĞER YÖNELİMLERİNE ve FAIR PLAY ALGILARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ



Uzman Bed.Eğt.Öğrt.

EZGİ ÇİÇEK



Beden Eğitimi Ders Müfredatının Öğrencilerin Değer Yönelimlerine ve Fair Play Algılarına Etkisinin İncelenmesi

Uzman Beden Eğitimi Öğretmeni
Ezgi ÇİÇEK

Çizgi Kitabevi Yayınları (e-kitap)

©Çizgi Kitabevi
Aralık 2023

ISBN: 978-625-396-187-9
Yayıncı Sertifika No: 52493

Editör
Doç. Dr. Ahmet GÖNERER

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -
Ezgi ÇİÇEK

Beden Eğitimi Ders Müfredatının Öğrencilerin
Değer Yönelimlerine ve Fair Play Algılarına Etkisinin İncelenmesi

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah. | Alemdar Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1 | Çatalçeşme Sk. No:42/2
Meram/**Konya** | Cağaloğlu/**İstanbul**
(0332) 353 62 65 - 66 - (0212) 514 82 93
www.cizgikitabevi.com
📞📧🌐 / cizgikitabevi

Özlem ve Sevgiyle Anneanneme ithafen...

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	9
1.1. Eğitim Kavramı	10
1.2. Beden Eğitimi ve Spor	11
1.3. Spor	12
1.4. Fair Play (Sportmenlik) Kavramı	13
1.4.1. Fair Play 'in Gelişimi	16
1.5. Beden Eğitimi ve Sportmenlik	16
1.6. Sportmenlik Dışı Davranışlar	17
1.6.1. Hile ve Aldatma	17
1.6.2. Şiddet	18
1.6.3. Küfür	18
1.6.4. Şike	18
1.6.5. Doping	19
1.7. Değer Kavramı	19
1.7.1. Değerlerin Özellikleri	20
1.8. Değerler Eğitimi	21
1.8.1. Değerler Eğitiminde Aile	23
1.8.2. Değerler Eğitiminde Okul	23
1.8.3. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Önemi	24
1.9.1. Rokeach Sınıflandırması	25
1.9.2. Spranger sınıflandırması	26
1.9.3. Schwartz sınıflandırılması	26
1.9.4. Nelson Sınıflandırması	27
1.9.5. Ülken'in değer sınıflandırması	27
1.9.6. Güngör Değer Sınıflaması	28
1.9.7. Diğer sınıflandırma örnekleri	28
1.10. Beden Eğitimi ve Spor ile Değerler Eğitiminin Verilmesi	30
2. AMAÇ	31
3. YÖNTEM	32
3.2. Araştırmanın Modeli	32
3.2.1. Araştırmanın Alt Problemleri	33
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	34
3.4. Veri Toplama Araçları	34
3.4.1. Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği	34

3.4.2. Temel Demokratik Değerler Ölçeği.....	34
3.5. Veri Toplama Süreci	35
3.6. Araştırmanın Sayıtları	35
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	35
3.8. Verilerin Analizi	35
4. BULGULAR	36
4.1. Tanımlayıcı Bulgular	36
4.2. Normallik ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	39
4.3. Değer Yönelimleri İle İlgili Bulgular.....	40
4.4. Sportmenlik Davranışı İle İlgili Bulgular.....	45
4.5. Korelasyon Analizi Sonuçları.....	49
5. TARTIŞMA	50
6.2. Öneriler	57
KAYNAKLAR	58

TABLOLAR

Tablo 1. Rokeach Değerler Sınıflandırması.....	25
Tablo 2. Nelson'un Değer Sınıflandırması	27
Tablo 3. Ülken'in dğer sınıflandırması.	28
Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı	36
Tablo 5. Katılımcıların Sınıf Dağılımı.....	36
Tablo 6. Katılımcıların Beden Eğitimi Sevme Durumu Dağılımı.....	36
Tablo 7. Katılımcıların Haftalık Spor Günü Dağılımı.....	37
Tablo 8. Katılımcıların Spor Yapma Yılına İlişkin Dağılım.....	37
Tablo 9. Katılımcıların Sporcu Lisansı Olması Durumu Dağılımı	38
Tablo 10. Katılımcıların Spor Türü Durumu Dağılımı.....	38
Tablo 11. Araştırma Ölçeklerinin Alt Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı Bulgular.....	38
Tablo 12. Ölçeklerin Normallik Analizi Bulguları	39
Tablo 13. Ölçeklerin Güvenilirlik Analizi Bulguları.....	39
Tablo 14. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Cinsiyete Göre Analizi.....	40
Tablo 15. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Sınıf Düzeyine Göre Analizi	41
Tablo 16. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Beden Eğitimi Dersini Sevme Durumlarına Göre Analizi.....	42
Tablo 17. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Haftalık Spor Yapma Gününe Göre Analizi.....	36
Tablo 18. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Spor Yapma Yılına Göre Analizi.....	37
Tablo 19. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Sporcu Lisans Sahibi olma Durumlarına Göre Analizi	38
Tablo 20. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Spor Türüne Göre Analizi	39
Tablo 21. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Cinsiyete Göre Analizi.....	39
Tablo 22. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Sınıf Düzeyine Göre Analizi	39
Tablo 23. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Beden Eğitimi Dersini Sevme Durumlarına Göre Analizi.....	46

Tablo 24. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Haftalık Spor Yapma Gününe Göre Analizi.....	47
Tablo 25. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Spor Yapma Yılına Göre Analizi.....	47
Tablo 26. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Lisans Sahibi olma Durumlarına Göre Analizi	48
Tablo 27. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Spor Türüne Göre Analizi.....	48
Tablo 28. Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışı Algısı Arasındaki İlişki	49

ŞEKİLLER

Şekil 1. Fair Play Açısından Tema Şekilleri.....	14
Şekil 2. Araştırmanın Modeli	28

KISALTMALAR

TDK: Türk Dil Kurumu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TMOK: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi

1. GİRİŞ

Beden Eğitimi ve Spor dersi, kişinin spora dair ilk eğitimlerini aldığı ve kişide gelişim sağlanması adına pek çok fırsat sunmaktadır. Bireyin hem ahlaki hem de sosyal beceri gelişimlerinde, dayanışmayı öğrenmede, işbirliği yeteneğinin gelişmesinde, kurallı yaşama bilinci kazanılmasında, adil ve ahlaklı bireylerin oluşmasında Beden Eğitimi ve Spor dersi son derece önemlidir. Bu yönüyle de eğitim faaliyetlerinin artırılmasına dönük çalışmaların yapılması kaçınılmaz olmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığınca son güncelleme çalışmalarına 2018 yılında rastlanılmaktadır. Bu çalışmada yer alan ortaokul Beden Eğitimi ve Spor dersi öğretim programının özel amaçları arasında 8. Madde gereğince Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlarda ise “Adil oyun ve mücadele anlayışı geliştirmek hedeflenir” ifadesi bulunmaktadır (MEB, 2018).

Spor derslerinde edinilen deneyimler öğrencilerin sosyal, psikososyal becerileri üzerinde olumlu etki yaratmaktadır. Toplumda spor yapan kişilerin sportmen davranışlar sergilemeleri yanında spora dönük tutumlarının da oldukça önemli olduğu bilinmelidir. Sporun kişinin kendine güvenebildiği ve motive olabildiği bir ortam sunduğu unutulmamalıdır. Bu sebeple sporun toplumda sosyal açıdan pozitif etkisi olduğu düşünülmektedir (Ding ve Sugiyama, 2017). Oyun ve fiziki etkinlikler öğrencinin bütüncül eğitiminde önemli bir potansiyele sahiptir. Öğrenciler oyun ve fiziki etkinliklere katılırken fiziksel, duygusal, sosyal, zihinsel vb. özelliklerini geliştirme ve bunlara bağlı sağlığını iyileştirme fırsatlarını elde etmektedir(Şentürk, Yılmaz, Gönener, 2015)

Spor, hayatın vazgeçilemez bir parçası olmasına rağmen her kişi kendisine özgü düşüncelere ve fikirlere sahiptir (Tükel, 2018). Bu düşünce ve fikirler doğuşla kazanılmadığı gibi zaman ile değişim gösterebilmektedir. Bireyler çevresindekileri yorumlamada ve davranışlarını seçmesinde düşünce ve fikirlerden yararlanmaktadır.

Spordaki ahlak, iyi ve kötü olarak değerlendirmeye alındığında, fırsat eşitliğinin korunması, rakibin düşman biçiminde algılanması, haklı olmayan avantajların kullanılmaması iyi davranışlar olarak nitelendirebilmektedir (Balçıkanlı, 2017). Bunların aksine sporda haksız avantaj elde edilebilecekler tüm davranışlar kötü davranışlar olarak sayılabilmektedir.

Spor için önemli nokta rakip/rakiplere saygı duyulması, onlara değer verilmesi ve kurallara uymaktır. Bu noktada sporda kuralların bulunması önemli bir süreci ifade etmektedir. Sportif faaliyetlerde belirlenen ilke ve kurallar çerçevesinde hareket

edilmediğinde bir kaosun ve karmaşanın olması kaçınılmazdır. Sporun ahlaki ve evrensel olmayan davranışlar ile bağdaşmaması gerekmektedir, çünkü bu tür davranışlar sportmenlik (Konter, 2006) kavramı ile aykırıdır. Bunun yanı sıra saha içerisinde ve tribünlerde istenmeyen olayların yaşanması sebebiyle, spor temsil ettiği değerlerin dışına çıkmıştır. Bu da sporun kazandırmak istediği örnek davranışlara gölge düşürerek algının değişmesine sebep olmuştur. (Tanrıverdi, 2012).

Ülkemizde yaygın olarak sportmenlik ve centilmenlik kavramı kullanılmaktadır (Tel ve ark. 2017). Centilmenlik kavramı hem sorumlu ve düşünceli bir sporcu olarak rekabetin ve dürüstlük ifadesi şeklinde yorumlanmanın yanında yüksek gönüllülük, saygı duyma, kibar olma, cana yakınlık, cömertlik vb. kavramlar ile açıklanmaktadır (Stornes ve Ommundsen, 2004). Farklı bir ifadeyle centilmenlik, spor katılımına yönelik olumsuz bir yaklaşımın eksikliği ve spora duyulan sorumlulukla birlikte sporda sosyal normlara, rakibe ve kurallara saygı ve bağlılık şeklinde ifade edilebilir (Balçıkanoğlu, 2010).

Gerçekleştirilen literatür taramasında, sportmenliğe ilişkin bazı çalışmalar yer almaktadır. Fakat buradaki çalışmaların sayı bakımından kısıtlı olması, örnek ve örneklemelerin yeterli olmaması bunun yanı sıra çalışmaların güncel olmayışı bu çalışmayı yapmaya ilişkin gerekliliği artırmıştır. Bu sebeple bu çalışmada “Şanlıurfa ilinde öğrenim görmekte olan ortaokul öğrencilerinin Beden Eğitimi ders müfredatının değer yönelimlerine ve fair play algılarına etkisi var mıdır?” sorusuna cevap aranmaktadır.

1.1. Eğitim Kavramı

Eğitim, Demirel (2005)’e göre, ‘Kişilerin hayatında istenilen davranış değişikliği sağlanması ve bilinçli kültür anlayışını barındırma süreci’’ şeklinde ifade etmiştir. Bu süreç, bireylerin sosyal yaşantısı, değer ve inançlarını, normlarını ve hayat tarzlarının saptanmasında son derece önemlidir (Demirel ve Kaya, 2006). Yılmaz (2006) eğitimi, öğrenmek, öğretmek, bilgi ve kabiliyetlerin geliştirilmesini sağlayan bir bilim olarak ifade etmiştir. Günümüzde eğitim ve eğitim işlevleri okullar aracılığıyla aktarılmakta

Ertürk (2013), eğitimin kişinin davranışında kendi yaşam tecrübelerini kullanarak bilerek ve isteyerek meydana getirdiği değişimlerin bütünü olarak tanımlamıştır. “Kişilerin yaşamları sürecinde bilginin, becerinin ve tutumların kazanma sürecini ifade eden eğitim, başka bir deyişle bireylerin toplum ile kurduğu etkileşimlerle meydana gelen davranış değişikliklerini ifade etmektedir” (Kılıç, 2009).

Bireylerin belirlenen hedefe dönük yetiştirme süreci eğitimi ifade etmektedir. Bu sayede kişinin kişilik ve tutumlarında değişiklikler meydana gelmektedir. Eğitime

ilişkin hedefler ortak olsa da kişiler arasındaki farklılıkların göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Artut, 2013).

Eğitim için temel amaçlar kişilerin becerilerinin geliştirilmesi ve toplumdaki değişimlere ayak uydurmayı sağlamaktır (Başer, 2009). Eğitim için gerçekleştirilen bütün faaliyetlerin belirlenen hedeflere ulaşılması amacıyla yapılması gerekmektedir. Eğitim sistemlerinde temel bir eğitim felsefesi dayanağı bulunmaktadır. Bu felsefe çerçevesinde teorik açıdan yetiştirme amacıyla arzulanan bir toplum modeli vardır. Eğitimin amacı, içeriği, çevresi, yöntem vb. hususlarda farklı eğitim felsefelerinde çeşitli konular öne çıkartmaktadır (Şişman, 2007).

1.2.Beden Eğitimi ve Spor

Spor ve Beden Eğitimi, bireyin çevresindeki durumlarda ve kişilerdeki yapıya dönük çeşitlilik barındırabilen kurallar çerçevesinde, fiziki ve ruhsal sağlık, bedensel kabiliyetlerin geliştirilmesi dönük oyunlar, spor, alıştırma vb. etkinliklerdir. Spor ise Aracı (2001)'ya göre "Üst seviyelerde gerçekleştirildiğinde teknik, fizyolojik ve psikolojik etkenleri gerektiren kurallar ile belirlenen yarışmaları, ifade etmektedir. Beden eğitimi Güneş (2002)'ye göre, "Oyun, jimnastik ve spor vb. eğitici nitelikte bedensel etkinliklerin kapsandığı eğitim çeşidi' olarak ifade etmektedir.

Beden eğitim bütünsel bir kavramı ifade etmektedir. Bireyin aklı ve bedenini doğal biçimde birbiri ile bağlanmasını sağlamanın yanında psikolojik ve fizyolojik alanda organizmada bir bütünlüğü ifade etmektedir. Beden eğitimi, bireylerin hareket kabiliyeti ve bunun neticesinde meydana gelen bireyin tutumlarındaki değişimlerdeki eğitim sürecidir (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006). Belirli bir sistem ve düzen içerisindeki etkinliklerle kişinin fiziksel, sosyal, zihin ve motorsal gelişimlerinin sağlanması beden eğitiminde temel amaçtır (Saygılı vd., 2015).

Beden eğitimi ile spor kavramlarının birbiri ile ayrıştırılmadan iç içe tutulması gerekmektedir. Her iki kavramda da temel amaç, kişilerdeki ruhsal ve bedensel sağlığın geliştirilmesi ve güçlü iradeye sahip olmasını sağlamaktır. Alan yazında beden eğitimi ile spor etkinliklerinin toplumsallaşma için katkı sağladığını, uyumsal sorunlar yaşamakta olan kişiler için iyileştirici etkiye sahip olduğu görülen birçok çalışma yer almaktadır. Ev ve okul yaşantısında yeterince iletişim kurmayı beceremeyen çocuklar ve gençler spor ile birlikte arkadaşlık ortamlarını arttırdığı ve bunun neticesinde sosyalleşmede artış olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda okul sporları, kişilerdeki bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal açıdan gelişmelerinde destek sağlayarak gelişimin hızlanmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra oyunlar oynanması, fiziksel etkinliklere katılım sağlanması, dinlenme ve rahatlamayı sağlamaktadır. (Turhan ve diğerleri 2005; Öztürk Kuter ve Kuter, 2012). Bu sebep ile

MEB ön lisans ve lisans eğitimine dek tüm seviyelerdeki okullarda Beden Eğitimi ve Spor derslerine müfredatta yer vermektedir.

Milli Eğitim Müdürlüğünce yayımlanan Beden Eğitimi ve Spor derslerinde amaç, “bireylerin yaşamları süresince kullanacağı hareket kabiliyetlerinin aktif ve sağlık yaşam tarzlarının kazanımını sağlamaktır”. Buradan hareketle öğrencilerin aşağıdaki sonuçları elde etmesi beklenmektedir. Bunlar;

- Spor ve fiziksel faaliyetlere ilişkin kabiliyetleri geliştirilmek,
- Hareket kabiliyetini ve ilkeleri gereken yer ve zamana kullanabilmek,
- Hareket stratejilerinin ve taktiklerin fiziksel etkinlik ve sporlarda kullanabilmek,
- Fiziksel etkinlik ve spor kavramlarının kullanılmasıyla sağlıklı yaşam ilkelerinin açıklayabilmek,
- Düzenli spor ve fiziksel etkinlikler ile sağlığı geliştirmek, sağlıklı yaşam sürdürmek,
- Beden eğitimi ve spor aracılığıyla iletişim becerilerinin, iş birliğinin, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluğun, liderliğin, doğaya duyarlılığın ve farklılıklara saygı özelliklerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

Yetim (2000) sporun en genel sosyal amacının, “Toplumdaki vazife ve sorumlulukları hakkında bilgi sahibi, beden ve ruh sağlığının yerinde, yapıcı, yaratıcı, yüksek moralli, kişilik sahibi, onurlu, sağduyulu, çalışkan nesiller yetiştirerek, kültür düzeyinin yüksek, sağlam bir sosyal yapıya ve değerlere sahip çağdaş bir toplum inşa etmek” şeklinde ifade etmiştir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere spor ile beraber sadece beden eğitimi dersi için hedeflenenlerin yanı sıra çağdaş toplumun oluşturulmasına katkı sağlamak hedeflenmektedir.

1.3. Spor

Spor kavramı, Latince birbirinden ayırıştırma anlamındaki “Disportere” ya da “Deportere” sözcüklerinden türetmiştir. Kavram zaman geçtikçe değişim göstererek günümüzdeki “sport” halini almıştır. Dilimize uluslararası dil uyumunda dolayı “Sport” sözcüğünden literatüre eklemiştir ve okunuşu “spor” olarak alınmıştır (Atasoy vd. 2005, s.13). Bireyin, fiziksel aktivite ve psiko-motor yeteneklerini, zihinsel,ve sosyal yeteneklerinin geliştirilmesi ve bu yetilerin belirlenen kurallarla müsabaka yapılması hedefiyle eğitici ve eğlendirici niteliğe sahip etkinliklerin tümüdür (İnal, 2003).

Spor, rekabet temelli belirli kurallara dayanan kişinin hareket ihtiyacının karşılanmasını sağlayan, rekreasyon faaliyetlerini içeren, toplumda statü edinmesine olanak sağlayan beden hareketlerinin bütünüdür. (Heper, 2012).

Toplumda kişinin psikolojisi ve bedenine uyum sağlanması, bir rekabetçi duygusu, bireyin kendini tanıyabilmesi için uzmanlar tarafından önerilen etkinliklerdir. Kişide eğlenme sağlayan oyun, belirlenen kurallara göre uygulanmaktadır. Bireylerin belli kurallar çerçevesinde toplanmasını sağlayarak, rekabetçiliği artırır, kişiler arası etkileşim sağlayan bir olgudur. Spor, bireylerin ayarlayabildiği ve mobil bir yapıya sahiptir. Zaman içerisinde ruhsal, fiziksel ve kabiliyetlere gereksinim duyan spor, rekabete dayalı ve kendine özgü kuralları olan bir faaliyettir (Karataş, 2019).

Spor, bireyde fiziki ve psikolojik gelişimlerde katkı sağlayarak kişinin toplumsal ve bireysel yaşantısına katkı sağlamaktadır (Doğan, 2007). Spor, toplumun yaşam şeklini de etki etmektedir. Felsefi açıdan bakıldığında, spor faaliyetleri, çağdaş toplumu gelişim sağlayarak kültürü korumaktadır. Bu doğrultuda spor felsefesi, ırkçılığı yok etmek, savaşların son bulmasında, cinsiyet ayrımlarının yapılmamasına katkı sağlar. Spor etkinlikleri, toplumdaki çeşitli kesimleri birleştirerek ayrımcılığı yok etmektedir (Ay, 2001).

Spor faaliyetlerine ilgi duyan kişi, sosyal düzeyde birikim sağlamanın yanında fiziki ve psikolojik olarak olumlu etki edecektir (Çitil, 2021). İçinde bulundurduğu pek çok etki ile spor, bireysel ve toplumsal açıdan katkı sağlamaktadır. Bireyin fiziksel ve zihinsel olarak pozitif etki etmeyi hedefleyen spor faaliyetlerinde ilk safhada atılacak kişisel adımlar son derece önemlidir. Ağılönü (2014), kişinin fiziksel aktivitelerdeki devamlılığın sağlanmasının kişide daha iyi bir bedensel ve psikolojik yapı elde etmesine fayda sağlayacağını belirtmektedir.

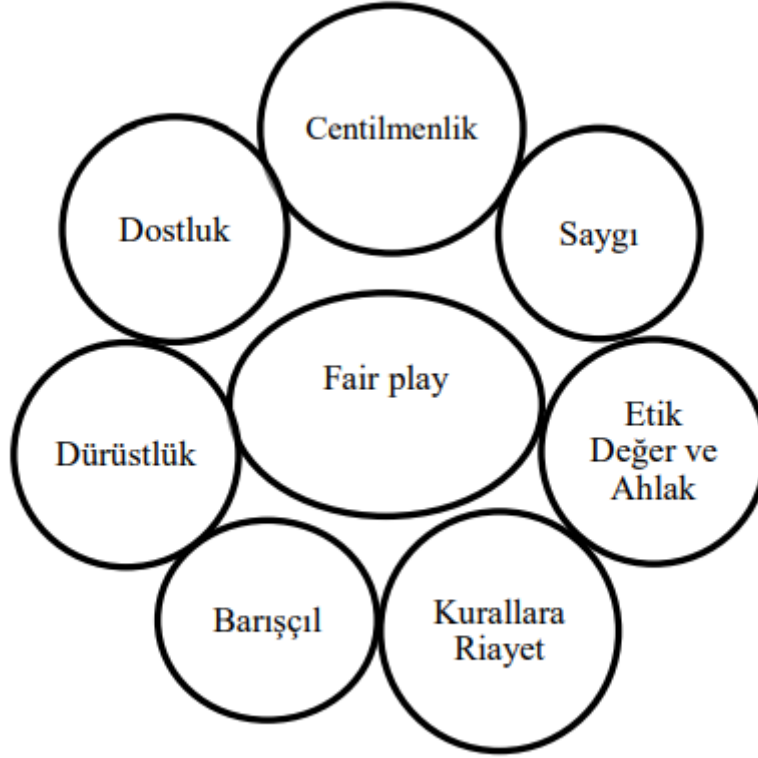
Toplumdaki olay ve olaylar arasında etkileşim sağlaması yönüyle spor son derece önemlidir. Spor otonom bir yapıda değildir. Toplumsal bakımdan sporun faydalarını, sorumlulukların gelişmesi, arkadaşlık kazanımları ve hoşgörü artırımı, bireysel kontrol, kurallara saygı, sağlıklı hayat şeklinde sıralamak mümkündür (Ramazanoğlu vd., 2005).

1.4. Fair Play (Sportmenlik) Kavramı

Dünyada yaygın olarak kullanılan Fair-Play kavramı “centilmenlik” anlamı taşıırken Türkiye’de genel ifadesi “sportmenliktir (Pehlivan 2004). Kavramı tüm spor branşlarında ve tüm düzeylerde dürüst ve adil bir oyun sergilenmesi, bireylerin onurlarına gösterilen saygı şeklinde belirtilerek ahlaki bir prensibi ifade etmektedir. (Pehlivan 2004). Konter (2006)’e göre sportmenlik, “Saygılı, güzel ahlak sahibi, insanlık için fayda sağlayan, cesur yürekli ve vatansever” olarak ifade edilmektedir. Spor ile bağlantılı olan bir kavram olmanın yanında hayatın diğer alanlarına da etki

etmektedir. Kavram, kültürler arası bazı farklılıkları barındırsa da evrensel bir yapıdadır (Ekinci 2018).

Şekil 1. Fair Play Açısından Tema Şekilleri



Kaynak: (Çoknaz, 2010).

Robinson (2009) sportmenliği, "Başarıya ulaşma yolunda dürüstlük, adalet ve kurallara saygı gösterme devamlılığının sağlanabilmesi" şeklinde ifade etmektedir

Sportmenlik; sabırlı olmak, kendini kontrol edebilmek, cesur olmak, samimi ve içten olabilmek, kendisine inanç ve güven, diğer bireyleri küçümsememek, nazik olmak, iyilik yapmak, cömert olma vb. niteliklerden oluşmaktadır (Koç 2013). Sportmenlik tanımlanırken sabır, öz denetim, adalet, öz saygı, doğruluk ve öz kontrol gibi özelliklerinin de bulunduğu belirtilmektedir (Keating 2007).

1926'da Uluslararası Sportmenlik Birliği çocuk oyunlarından uluslararası müsabakalara dek sportmenlik ilkesinin yayılması amacıyla 8 ilke geliştirmiştir. Bunlar;

1. "Kurallara bağlı kalın"
2. "Takım arkadaşlarınıza bağlı kalın"
3. "Kendinizi zinde tutun"

4. "Öfke kontrolünüzü sağlayın"
5. "Oyun içerisinde şiddetten sakının"
6. "Kazandığınızda övünmeyin"
7. "Mağlubiyette yıkılmayın"
8. "Sağlıklı bir beden için sağlam ruhlu ve açık fikirli kalın" (Keating, 2007).

Fair Play, sporcuların yarışma anında, zorlu şartlar altında dahi kurallara sabır ile tutarlı ve farkındalıkla sadık kalmalarını, fırsat eşitliğinin bozulmaması için haksız üstünlüklerin kabul edilmemesi, rakipteki bulunan haksız avantajlardan fayda çıkartmamak, rakibi bir düşman gibi görmek yerine, oyunu oluşturan, eşit hakları bulunan kişi olarak görerek rakibe değer vermelerini ifade eder (Yıldıran, 2004).

Sportmenliğe ilişkin tanıların çoğunda yazarlarca ayrı boyutlar ele alınmaktadır. Fakat pek çok yazar erdemli davranışların sergilenmesi sporun ruhuna uygun olarak sportmenliğin kapsadığını ifade etmektedir. Kişinin katıldığı spor faaliyetleri sırasında sergilediği sportmenlik davranışlarının benlik saygısı üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir (Güngör, Kurtipek , & Şahin, 2022).

Sportmenliğin temeli ailede, eğitim kurumlarında atılması gereken büyük bir yaşam disiplini. Kayışoğlu vd., (2015)'e göre sportmenlik, okul sporlarının insan ve ahlak açısından genel amaçlarını, çocuk ve gençlerde bedensel, ruhsal, tinsel ve toplumun sağlık bilincinin uyandırılması ve onlara bu değerlerin kazandırılmasıdır.

Sportmenlik kavramı formal ve İnformal olmak üzere ikiye ayrılır. Formal sportmenlik, oyun ilkelerine her koşulda uyumu anlatmaktadır (Erdemli 1996). İnformal Sportmenlik ise oyuncuların rakip oyuncularla eşit koşullarda yarışma arzusu, rakibin haksız bir durumla karşılaşması durumunda bunun düzeltilmesi amacıyla çaba göstermek olarak ifade edilir. Kendisine menfaati dokunmasa dahi hakemin kararlarında yanlış bile olsa saygı göstermeli, hakemlerin vermiş olduğu yanlış kararın düzeltilmesi açısından yardımcı olmayı kazanmak ya da kaybetmek hususunda daha sakın davranış sergilemeyi önemsemektedir (Aracı 1999).

Vallerand vd., (1997) sportmenlik davranışlarını güvenilir olarak beş boyut altında toplanabileceğini ifade etmektedir. Bu boyutlar;

- Sosyal Normlara Uyum; müsabaka sonrası rakip ile tokalaşmak, rakibin iyi performansının fark edilebilmesi ve müsabakayı kaybeden olumlu tutumlar gösteren sporcu olabilme gibi karşılaşılabilecek sporda sosyal değerlere uyum sağlamasına ilişkindir.
- Kurallar ve Yönetime Saygı; görevlilerin fazla yeterli gelmediği durumlarda dahi verilen kararlara saygılı olmayı ifade eder.

- Sporda Sorumluluklara Bağlılık; sporcuların tüm antrenmanlara ve müsabakalara katılarak, yeterince antrenman yapmak, kendi hatalarının farkında olmak ve gelişime dönük çalışmalar yaparak spordaki görevlerine olan bağlılıklarını ifade eder.
- Rakibe saygı; sakatlık geçiren rakipten adil olmayan biçimde fayda sağlamayı kabul etmemek ve rakibe kendisine ait eşyaları ödünç verme gibi davranışlar sergilenmesini ifade eder.
- Sadece kazanma anlayışının benimsenmesi ve bireysel ödül ya da madalya için rekabet etmemeyi ifade eder (Balçıkanlı, 2010).

1.4.1. Fair Play 'in Gelişimi

Antik Çağda olimpiyatlara hazırlanan sporcular, oluşturulan kurallara uyma ve uzun bir antrenman süreci sonrası rakiple eşit koşullara sahip olabilmek amacıyla beslenmede eşitlik oluşturmada sorumluluğu bulunmaktadır.. Antik çağdaki Yunan devletleri sporu, profesyonel ya da amatör gibi bir ayrıma tabi tutmamışlardır. Bu durum çağdaş fair play ile farklılaşma göstermektedir (Sezen, 2009). Orta Çağda, fair play kavramına baktığımızda şövalyeler arasında yapılan mücadelelerde karşımıza çıkmaktadır. Orta Çağdaki oyunların pek çoğunda izleyenlerin güç ve iktidara dönük bir tavır sergilemektedir (Yıldıran, 1992).

Ülkemizde “Fair play” kavramı temel anlamıyla dilimize “sporda erdemli” tabiriyle girmiş ardından spor ile ilgili bütün değerleri kapsamakta (Erdemli, 1992) sportif erdem olarak kabul görmektedir. (Yıldıran, 2004). Ülkemizde yapılan ilk kurumsal yapı, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi (TMOK) bünyesinde 1981 senesinde kurulmuş olan Fair-Play Komisyonu’dur. 1983’de Konya Derbent Spor kalecisi; gole ilişkin soru işareti olan hakeme, topun kale çizgisinin geçtiğini belirterek fair play ödülünü kazanmıştır. İlerleyen dönemlerde ülkemizde pek çok sayıda sporcu ve spor adamının, sergiledikleri davranışlar ve spora bulundukları katkılardan ötürü fair-play ödülleriyle layık görülmüşlerdir (Yıldıran, 2004).

1.5. Beden Eğitimi ve Sportmenlik

Spor eğitim modelinde vurgulanan kilit noktalardan birisi, adil beceriler kavramının sosyal kabiliyetlerin daima kullanılmasıyla meydan gelmesidir. Literatür çalışmasında, öğretmenler müfredata farklı sosyal yeterlilik gözlemlerini dâhil eder ve bu gözlemlerin dersin neticesi olarak sosyal becerilere olumlu etki ettiğine inanılmaktadır. Böylelikle öğrencilere beden eğitimi ve spor yolu ile aktif becerilerin öğrenilmesi ve bunların geliştirilmesine fırsat sağlayacaktır (Sezer vd., 2015). Kaişoğlu

vd., (2015) gerçekleştirdikleri çalışmada, okul spor aktivitelerinin çocuklara spor becerilerini öğretme noktasında etkili bir yol olduğuna vurgu yapmaktadır.

Koç ve Güllü (2017) bu konunun, centilmenliği gösteren spor aktivite uygulamaları ile yanında öğrenci tutumların bazı özellikleri ile yakın ilişkide olduğunu savunur. Bu yaklaşımlardan evvel öğrencilerin nitelikleriyle bağlantılı spor becerilerinin incelenmesi ve bu alanda programların hazırlanması gerekmektedir.

Okullardaki Beden Eğitimi ve Spor dersi ile öğrencilerin ahlaklı, bilinçli spor yapma davranışlarının kazandırılması ve geliştirilmesi hedeflenen ilkelerin başında gelmektedir. Sporda ahlaklı davranışlar sergilemek dersin en önemli kazanımları arasında yer almaktadır. Ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi öğretim programındaki kazanımlar aşağıdaki gibidir (MEB, 2018):

1. Seçili spor dalına özgün kuralların açıklanması ve uygulanması
2. Spor etkinliklerinde davranış kontrolü, dürüstlük ve adillik ilkelerinin açıklanması.
3. Spor etkinliklerindeki takım ruhu etkinliklerinin uygulanması.
4. Spor etkinliklerinde kendini arkadaşının yerine koyarak düşünmesi.
5. Spor etkinliklerinde birlik ve dostluk ilkelerince hareket edilmesi.
6. Spor etkinliklerinde rekabet ederken işbirliği davranışının geliştirilmesi.
7. Spor etkinlikleri uygulanırken sorumluluk davranışının geliştirilmesi.
8. Spor etkinliklerinin yardımlarla uygulanması.
9. Yasaklı maddelerin sporcular üzerindeki olumsuz etkilerini açıklar.
10. Sporda doğruluk davranışının önemini açıklar.
11. Sportmenlik kavramının önemini açıklar.

Yukarıdaki genel hedefler çerçevesinde çocuk ve gençlerde, işbirliği, dostluk, dürüstlük, kurallara riayet vb. davranışların kazandırılması ile bireyin yaşadığı topluma adaptasyonu sağlanmaktadır (Pehlivan, 2004).

1.6. Sportmenlik Dışı Davranışlar

1.6.1. Hile ve Aldatma

Hile, kazanabilme amacıyla haksız avantajın elde edilmesi girişimini ifade eder. Oyuna ait kurallar izin verilecek hususlara ya da verilmeyecek unsurları tanımlamasından ötürü, oyuna ilişkin becerileri de tanımlamalıdır. Farklı bir deyişle hileyi oyun kurallarının ihlaliyle doğal olmak bir yöntem ile kazanç elde etmek olarak tanımlamak mümkündür (Lee ve ark., 2016).

Ceza almamak ve yakalanmamak için yapılan davranış şekli hile olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporcuların yasal olmayan maddelerinin kullanılması, futbol

için ceza alanında ikili mücadelelerde bilinçli olarak kendini yere bırakarak penaltı atışı kazanması, hakemin görmeden el ile gol atmak da bir aldatma şeklidir. Aldatma, sporcularca etik kurallar açıdan sorgulanmadığında ve kabul edildiğinde, herkes kazanabilmek amacıyla bu yola başvurabilir (Gürpınar, 2009).

1.6.2. Şiddet

Şiddet, toplumun bir sorunu olmanın yanı sıra, sporda yaşılanması kabul görmeyecek bir haldir. Sporculardaki kazanma isteğinin arttığı hallerde şiddet kendisini gösterebilmektedir. Sporda temel amaçlar içerisinde şiddet ve şiddet unsurlarının yer almaması gerekir. Fakat sporun vazgeçilmez parçalarından olan sporcular, seyirciler, yöneticiler ve taraftarlar arasındaki sözlü ya da eylemli şiddet davranışlarının yaşıandığı görülmektedir (Mil ve anlı, 2015). Toplumsal gerçeklerden biri olan şiddet modern spora özgü bir durum olmayıp, tarihte farklı branşlarda zaman zaman yaşılanmıştır (Arıpınar ve Donuk, 2011).

1.6.3. Küfür

Toplum içerisinde argo olarak ifade edilebilecek bazı kelime ve cmler bulunmaktadır. Toplumdaki bazı argo ifadeler fazlasında küfür, epey çirkin ve ahlak dışı bir davranıştır. Bireylerin birdenbire ağzından çıkabilecek ve oldukça kötü neticeler doğurabilecek küfür olumsuz davranışlar içerisinde yer almaktadır.

Gündelik yaşıamda oldukça sık karşı karşıya gelinen “argo” iletişim aracı olarak kullandığı dile de yansıtmaktadır (Gerek vd., 2015). Müsabaka öncesinde, esnasında ve ardından kazanma hırsı içerisinde sporseverlerin argo kelime kullanılması epey sık rastlanmaktadır. Argo ve küfür özellikle günümüzde taraftarlar arasında sıkça karşılaşılmaktadır.

1.6.4. ike

Spor faaliyetleri ve toplum yaşıamında farklı alanlarda ortaya çıkan ike, onu yönetenler ve ynetilenlerce uygun değildir. İspat edildiğinde ike eylemi içinde bulunanların adli süreç başlamaktadır. Çeşitli yollarla maddi kazanç sağlama uğraşları spor alanındaki neticeler üstünde şüphe oluşturma ve ike söylemleriyle güvensiz bir ortam oluşmaktadır (ahin, 2009).

Spor içerisinde ike, son yıllarda ülkemizin gündemindedir. Sporda ike durumu gazete, dergi ve sosyal medyanın sık sık gündeme getirdiği bir konudur. Sporda ike sportmenlik dışı davranıştır. Kara paranın aklanması yolu şeklinde de

bilinen futbolda şike, spor tacirlerince spor üzerinden getirim sağlamak için çabalamaktadır. (Ekici, 2013).

1.6.5. Doping

Doping; fizyolojik performansın artırılması için dışarıdan farklı madde kullanımıdır. Bu maddeler farklılık ve miktarlarına göre sağlığı tehdit etmektedir. Bunu yanı sıra fırsat eşitliğinin bozulması nedeniyle de spor ahlakı açısından hoş bir durum değildir (Yoncalık ve Gündoğdu, 2007).

Sporcularda vücut yapısı spor yapmayanlara kıyasla üstün yapıdadır. Özellikle üst düzey sporcular yer aldığı konum ve iş gerekliliğiyle medyada ve göz önünde bulunmaktadır. Rekabet arttıkça, sporcuların amaçları kazanmanın önemli olduğu ve bu durumda insan olma bilincinin unutulurak davranış sergiledikleri görülmektedir (Kurdak, 1996).

Sporun en temel ilkesi eşitliktir. Doping kullanımı spordaki eşitlik durumunu ortadan kaldırmaktadır. Bu sebeple yasaklı madde kullanımı spor ahlak yapısının bozmasına sebebiyet vermiştir. (Yoncalık ve Gündoğdu, 2007).

1.7. Değer Kavramı

Sosyal bilimlerinde ilk defa Znaniecki tarafınca kullanılan değer, Latince karşılığı “değerli olma” veya “kuvvetli olma” anlamı taşıyan “valare” sözcüğünden türemiştir (Bilgin, 1995). Değerler, kişinin hisleri, idealleri ve alışkanlık boyutları ile direkt olarak ilgilidir ve sosyal bilimcilerin genel çoğunluğu değerleri kişi davranışlarının açıklanmasında önemli olduğunu vurgulamaktadır (Kuşdil ve Kağıtcıbaşı, 2000).

Özgüven (1994), değeri bireysel tavırlar ve zihinsel eylemleri, bireylerin yaşam tarzlarının yansımaları belirtmektedir. Değer verme, insan yaşamının devam etmesinde son derece önemlidir. Bu antropolojik şart, insan yaşantısıyla birlikte doğmuş ve kültürel yapılar ile birleşmiş bir özelliktir. Doğa sürekli değişim göstermektedir ve bu değişimler birey yaşantısının anlam kazanmasında rol oynar.

Değer kavramı Erdoğan (1976)’a göre, “Toplum varlık, birlik, dirlik, işleyiş ve devamlılığının sağlanması hedefiyle bireylerin geneli tarafından önemli ve doğru olarak kabul görmektedir. İnsanların ortak duygu, düşünce ve emellerinin yansıtıldığı genel, ahlaki ilke ve inançlar” şeklinde ifade edilmiştir. Collins ise (1991: 1694) “Kişi veya bir toplulukça kabul gören standart, inanç ve ilkeler” olarak ifade etmektedir Farklı bir tanımda Hillmann ise değeri, “Toplumsal nitelikteki, kültürel olarak reaktif,

sosyal yapı ve kişiler açısından farklı biçimlerdeki ve toplumlara göre farklılık gösteren uyum standartları” şeklinde ifade etmiştir (Akt. Gökçe, 1994).

Şen (2007)’ ye göre değerlerin özellikleri şu şekildedir:

- Değerler kısır döngüde karşılıklı şekilde birbirlerine etki etmektedir.
- Değerler değişkenlik özelliğine sahiptir. Bu değişkenlik zamanla oluşmaktadır.
- Değerler sosyal roller ile aktarılacak gelmektedir, genetik değildir.
- Değerler ailelerden, sosyal ortamlardan, medyadan, yazılı materyaller ve resimlerden taklitte ya da modellenerek öğrenilir.

1.7.1. Değerlerin Özellikleri

Değerler için toplumsal yapıda yerlerini daha iyi anlamak amacıyla, Fichter (2011) değerlerin niteliklerini aşağıdaki gibi belirtmiştir;

- a) Paylaşılır; bireylerin çoğunluğu değerler üzerinde uzlaşmaktadır,
- b) Ciddiye alınır, bireyler ortak refahı korumayı ve ihtiyaçların giderilmesini önemser,
- c) Coşkular ile beraber bulunur; kişiler değerlerini yükseltmek için kendi yararlarından vazgeçebilir hatta bu yolda ölümü göze alabilirler.
- d) Bireyler arasında uzlaşma gerektirdiğinden diğer nesnelerden soyutlanmaktadır.
- e)Toplumun baskı niteliğine sahiptir. Kişinin değerleri doğduğu toplumda hazır bulur,
- f) Yazılı olmayan değerler süreklilik gösterir; değerlerin nesilden nesile aktarılması, kulaktan kulağa ve çevre faktörü ile sürmektedir.
- g) Değerler iletişim kanalları aracılığıyla aktarılır. Kullanılan ortak değerler toplumu yansıtır ve yaşatır.

Rezsohazy (2001) değerlerin genel özelliklerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir. Bunlar (Bacanlı, 2017);

1. Değerlerin toplumun kimliğini oluşturan rolü bulunmaktadır.
2. Değerler, kişisel ve toplumsal davranış sistemini oluşturur.
3. Değerler, gerçeği koruma ve değiştirme isteği arasında aracılık rolüne sahiptir.

4. Değerler ideolojilerin ham maddelerini oluşturmaktadır.
5. Değerler tutumları oluştururken davranışa yönlendirmektedir.
6. Değerler toplumu düzenleyerek devamlılığı sağlamaktadır.

1.8. Değerler Eğitimi

Birbiri ile ayrılmaz bir bütünlük içerisinde olan eğitim ve değer kavramları sürekli bir etkileşim halindedir. Değerler eğitimi ilk olarak aile içerisinde başlar ardından okul hayatında devam eder. Değerler eğitimi, “Kişinin sahip olduğu değerler gelecekteki kişiliği, bakış açısının, davranışlarının, hatta yaşamını belirleyecek etkenler olmasından dolayı, kişinin belli başlı değerlerin farkına varması, gereken değerleri kazanması, yeni değerleri benimsemesi; tüm bunları kişiliğinde ana taşlar haline getirerek davranışa dönüştürmesi gerekliliği sürecine” denmektedir (Yaman, 2014).

Değer ve değer öğretimi toplum ile beraber gelişip, değişim göstermiştir. Davranışların temelini oluşturan değer kavramı büyük bir öneme sahiptir (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Her bir branşta eğitim veren öğretmenlerin öğrencilerinde düşünceleri arttırmak, onları cesaretlendirmeyi, düşünceleri aktifleştirmeyi ve hedef belirlemesini istemesi gerekir (Lakshimi, 2009). Değer aktarımı gerçekleştirilirken kullanılan en kullanışlı yöntem rol model alınmasıdır (Sarı, 2005, s. 86). Öğrencilerinin günlük hayatlarında kahramanları öğretmenlerdir.

Öğrencilerin eğlenirken öğrendiği eğitsel oyunlar ve spor aktiviteleri değerler eğitimi için son derece önemlidir. Bu yöntemle bir açıdan eğlence sağlanırken, öte yandan değerler öğretimi daha kolay ve kalıcılık sağlayabilmektedir. Bunun sebebi beraber hareket edebilme, yardım edebilme, kurallara uyma, belli kurallar içerisinde organize olabilme, işbirliği ve başarabilmek için çaba sarf edebilme gibi davranışlar oyun ve sportif aktivitelerin temelini oluşturmaktadır (Öztürk Kuter ve Kuter 2012).

Slater (Akt. Keskin 2008) tarafından değerler eğitimi şöyle sıralanmıştır:

1. Manevi, ahlaki, sosyal ve kültürel eğitim,
2. Kişisel ve sosyal eğitim,
3. Dini eğitim,
4. Çok kültürcü, ırkçı karşıtı eğitim,
5. Program ötesi temalar,
6. Vatandaşlık, çevre ve sağlık,
7. Manevi eğitim,

Bulunduğumuz dönemde değerler öğretilabilir ve öğrenilebilir olgular olmak ile birlikte bunların bireyle tarafından öğrenilmesi geçmişe kıyasla zordur. Geçmişte toplumun benimsediği ve desteklediği pek çok değer, yaşantı yolu ile aktarılabilirken bu dönemde yalnızca yaşantı yeterli değildir. Çünkü toplumsal hayatta çocuğun değerler sistemine etki eden ve değişime yönlendiren etkenler artmıştır. (Gömleksiz, 2007).

Öğretmenlerin değerler eğitimindeki rolünü Howard Kirschenbaum 4 maddede şöyle sıralamıştır:

- 1.Öğretmenler iyi değerleri örneklerle gösterebilir.
- 2.Öğretmenler becerileri ahlaki olarak uygulanması için öğretebilir.
- 3.Öğretmenler değerleri içselleştirmeleri için gençleri teşvik edebilir.

4.Olumlu örnek oluşturan ve temel değerlerle ilgili kanaatlerini paylaşan öğretmenler, öğrenci üzerinde yapıcı bir etki bırakabilir (Akt. Titus, 1994).

Değerlere ilişkin bazı fonksiyonlar aşağıdaki gibidir;

- Değerler, muhakemede araç olarak değerlendirilmektedir.
- Kişilerin ilgilerini yararlı ve gerekli olarak görülen kültür nesnelerinde toplamaktadırlar.
- Toplum ile birlikte uygun davranışlar ile hareket etmektedirler.
- Toplumsal davranışların sevilmesi ve gerçekleştirilmesinde rehber görevindedir.
- Toplumsal düzenin sağlanmasında ve devam ettirilebilmesinde toplumsal kontrol ve baskı araçları vazifelerini yerine getirirler.
- Yardımlaşma kanalları olarak devreye girerler.
- Kişilerin ve hadiselerin vasıflandırılması, davranışların seçilerek yasallaştırması amacıyla ölçüt olarak kullanılmaktadır (Yazıcı, 2014; Fichter, 2006).

1.8.1. Değerler Eğitiminde Aile

Bireyin ilk doğduğu an ile başlayarak yaşantısında yer alan birim ailedir. Aile bireylerinin çocuklar karşısındaki tutum ve davranışları, çocukların davranışlarına etki etmektedir (Yıldırım, 2019).

Değerler eğitimi, bireyin doğumuyla başlar. Birey ilk olarak ebeveynlerini rol model alır. Onların davranışlarını taklit ederek doğruyu bulmaya çalışmaktadır. Anne ve babasından, çevresinden gördüğü gözlemlediği hareketleri birey yaşamı boyunca kullanır. Bu noktada en önemli husus, erken evrelerdeki bilgiler ve ergenlik çağına dek elde edilen bilgilerdir. Bu bilgiler bireyde temel değerleri oluşturmaktadır (Aydın ve ark., 2020).

Aile, çocuklar için değerli bir eğitim kurumudur. Aile, çocukların davranış kalıplarının öğrenilmesinde, değerlerin tanınmasında ve bunların içselleştirmesinde onlara yardımcılık üstlenmektedir ve çocuğun sahip olduğu olumlu duyguların harekete geçirilmesinde, çocuğa güzel, doğru ve iyi davranışların kazandırılması gibi faaliyetlerle değerler eğitimine destek vermektedir. Ailenin bilinçli ve sağlıklı olması çocukların kişilik gelişiminde oldukça önemlidir (Aydın, 2011).

Değerler eğitiminin öğrenilmesi ve öğretilmesi aile içinde başlayan ve çocuğun yaşadığı çevreyle beraber okulu da içine alan bir uzun süreçtir. Çocuklar değerleri ailesinden ve çevresinden öğrenir. Değerlerin öğrenilme sürecindeki bu eğitim informaldır ve çocuk formal olarak değerleri okulda öğrenir(Çengelci ve ark., 2013)

Kişi, aileden öğrenmiş olduğu olumlu değerlerle davranışlarını bu değerlere göre oluşturarak yaşamını bu değerler çerçevesinde şekillendirir. Öğrenciler, okullar sayesinde öğrendiği değerleri uygulama imkânı bulmaktadır.

1.8.2. Değerler Eğitiminde Okul

20. Yüzyıl ilk yarısında okullarda ahlakın nasıl kazandırılacağına ilişkin iki farklı görüşe rastlanılmaktadır. Görüşlerden ilki, okullarda, toplumsal değerler hakkında direkt eğitimin verilmesi, diğeriye çocuk doğduktan sonra büyüyüp gelişmekteyken arkadaşları ve sosyal çevresi ile ilişkilerin daha etkin hale getirilmesidir. Bu ikinci anlayışa göre okullarda özellikle iş birliği barındıran etkinlikler yer verilmesi, öğrencilerin karşı karşıya kaldığı problemler için çözüm araması, kararların birlikte alınması ve bu kararları uygulama alışkanlığı kazandırılması vb. faaliyetler okulların hedefleri arasında yer almalıdır (Aydın ve ark. 2020).

Kişilerin ve toplumun değerler sisteminin ve sahip olduğu kültürün korunabilmesinde, değiştirilmesi ve aktarılması için en etkili araç eğitim kurumlarıdır

(Yılmaz, 2006). Değerler eğitimin göreceli olması yanı sıra yol gösterici niteliğe de sahiptir. Okullar benimsediği değerleri, kişilerin savunması, korunması ve geliştirme hususunda vazifelere sahiptir (Altan, 2011).

Hem aile hem de okulda kişiye kazandırılan değerler kişinin sosyalleşmesi için yarar sağlar (Çağlayan, 2018). Kişilerin aile, çevre, okul, vb. ortamlarda öğrendikleri toplumsal değerler kişi davranışlarına da yansımaktadır. Kişilerin değerler ile ilk karşılaştığı yer olan aileden sonra içinde bulunduğu çevre ve okul, birey davranışlarının şekillendirilmesine yol gösterir. Okullar bireyler için değerlerin planlı aktarımının yapıldığı kurumlardır (Özkan, 2010).

Toplumun bir parçası olan okul, toplumu içerisinde barındıran bir kurumdur. Okullar örgütsel değeri içinde bulunduğu toplumun değerini bütünleştiren kurum olarak, öğrencilerin değerler edinmelerine ve olumlu değerleri benimsemelerine yardımcı olmada önemli bir rol oynamaktadır (Tokdemir, 2007).

Okulun benimsemiş olduğu kurumsal değerler, okulda karşı karşıya kalınan sorunların çözülmesinde ve öğretmen davranışlarında önemlidir. Paylaşılan ortak değerler, eğitim öğretim ortamında ortak bir anlayış oluşmasını sağlarken öğretmen davranışlarına ilişkin etki etmekte ve okul etkililiğinin artmasına katkı sağlamaktadır. (Çavdar, 2009).

Okullarda değerler kapsamlı bir kavram olarak ele alınmakta ve duyuşsal alanın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Değerler eğitimi, toplumun değer yargılarını yaşatma, sevgi, saygı, bir arada yaşama, ahlak, olumlu kişilik oluşumu gibi birçok konuyu içermektedir (Tokdemir, 2007). Okullar, değerleri öğrenme ve uygulama fırsatı olan öğrenme alanlarıdır.

1.8.3. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Önemi

Aileden sonra bireyler için en değerli kurum okullardır. Bu kurumlarda eğitimin sağlayıcıları öğretmenlerdir. Bu sebeple öğretmenler çocukların gelişmesinde ve rol model alınmasında öğretmenlerde son derece önemli bir göreve sahiptir. Öğretmenler öğrenciler arasındaki iletişimin olumlu olmasına dikkat etmeli, nefreti doğurabilecek olayların önüne geçmelidir (Aydın ve Akyol Gürler, 2020). Eğitim programının değerler eğitimi içermemesi, değer aktarımının yapılmadığı anlamına gelmemelidir. Çünkü öğretmenler sınıf ve okulda oluşturduğu kültür ortamı, neye önem verip neye önem vermediği, doğru yanlışa dair inançları öğrenciler için örtük olarak değer eğitimi oluşturmaktadır (Oğuz, 2012).

Araştırmaların pek çoğunda öğretmenlerin değer aktarımında sahip olduğu önemi ortaya koymaya çalışılmıştır. Öğretmenlerin okul içerisinde ve dışarısında rol model olmaları, sınıfta ahlaki bir ortam oluşturmaları, değerleri resmi olarak sınıfta ve gayri resmi olarak sınıf dışında iletmeye yönelik uygulamalar geliştirmek için çeşitli yöntem

ve teknikleri kullanmaları önemlidir (Oğuz, 2012). Öğretmenin kişisel değerleri ile okulun örgütsel değerleri arasında bir denge kurulmalıdır (Çavdar, 2009). Öğretmenler öğrencilere yol göstermeli, öğrencilerinin iyiye, doğruya, güzele ve arzu edilen davranışlara yönlendirmesini yapmalıdır (Gözel, 2018). Eğitimin amaçlarına uygun bireyler yetiştirebilmek için önce öğretmenin öğrencilere kazandırmayı amaçladığı değerleri, hedefleri kendisinin kazanmış olması ve uygun bir model olması gerekmektedir. Bu anlamda her eğitimcinin iyi bir model olma sorumluluğu vardır (Çavdar, 2009).

1.9. Değerlerin Sınıflandırılması

1.9.1. Rokeach Sınıflandırması

Bu sınıflandırma türünde amaç ve araç değerler olmak üzere iki grup bulunmaktadır. İnsan yaşantısının amacına ilişkin değerler amaç değerleri, araç değerler ise bu amaç değerlere ulaşmak için yardımcılık yapan değerleri kapsamaktadır (Fırat, 2007).

Tablo 1. Rokeach Değerler Sınıflandırması

Amaç Değerler	Araç Değerler
Aile güvenliği	Hür olma
Barış içinde bir dünya	Affedici
Başarılı olma	Cesaretli
Bilgelik	Dürüst
Dini olgunluk	Aydın
Eş değerlik	Geniş görüşlü
Gerçek dostluk	Hevesli
Güzellikler evreni	İtaatli
Hareketli bir yaşam	Oto kontrol
Dinginlik	Nazik
Kendine saygı	Kendine hâkim
Saadet	Mantıklı
Özgürlük	Mutlu
Rahat bir yaşam	Şefkatli
Sosyal kabul	Sorumluluk sahibi

Kaynak: (Akbaş, 2004)

1.9.2. Spranger sınıflandırması

Spranger'ın "Değerlerin Tetkiki Testi" bilinen en eski değer ölçüm aracıdır (Çalışkur ve Aslan, 2013). Spranger (1928) değerleri altı bölüme ayırmıştır. Bu değerler sırasıyla; estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dini gruplardır. Allport ve arkadaşları bu sınıflandırmayı daha çok ölçeğe dönüştürmüşlerdir (Akbaş, 2004; Ulusoy ve Dilmaç, 2014). Ulusoy ve Dilmaç (2014)' a göre Erol Güngör tarafından da bu sınıflandırma kabul edilmiş ve Erol Güngör tarafından ayrıca ahlaki boyut eklenmiştir (Ulusoy ve Dilmaç, 2014).

1. Bilimsel değer: Gerçeğe ulaşmak için araştırmacı ve eleştirci düşünce yapısına sahip akılcı ve aydın kişiliklerdir.

2. Ekonomik değer: Ön planda tutulan değer pratik ve faydalı olmaktır. Üretim ve iş dünyası ile ilgilenir.

3. Estetik değer: Hayatın sanatsal yönlerini ön planda tutmaktadır. Fakat yaratıcı bir sanatçı değildir ama sanatsal yönlere değer verir.

4. Sosyal değer: İnsan sevgisi önceliklidir. Sevgi, fedakârlık ve hayırsever önemli nitelikleridir.

5. Politik değer: Her alanda güce önem vermektedir. Rekabet tüm yaşantısında büyük bir rol oynar.

6. Dini değer: Hayatlarını dini kurallara göre şekillendirip Var olmanın ötesinde bütünlüğe ve beraberliğe değer verir (Gündoğdu, 2022).

1.9.3. Schwartz sınıflandırılması

Schwartz 1970'li yıllardan itibaren kültürler arası araştırmalar yaparak emel 'İnsani Değerler Kuramını' geliştirerek "Değerler Ölçeği"nin geliştirilmesini sağlamıştır. Schwartz (1994) değerleri, kişinin ya da sosyal birimin hayatında rehber prensipler olarak hizmet gören, önemce farklılık sergileyen, istenilen durumlar ötesi hedeflerdir.

Schwartz (1994), farklı kültürlerden olan kişilerin kendilerine ait bir tip bulabileceklerini savunduğu 10 farklı değer tipi belirlemiştir. Bu değer tipleri güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyuma ve güvenliktir (akt. Özdemir ve Koruklu, 2011).

Amaçları açısından değerlerin tanımları

1. Güç: Toplumdaki sosyal statünün korunması,

2. Başarı: Toplumsal standartlara göre yetkinlik.

3. Hazcılık: Hayattan zevk alınması,
4. Uyarılım: Yaşamda değişme.
5. Öz yönelim: Kişinin bireyler hedeflerinin farkına varması,
6. Evrenselcilik: Tüm kişileri anlayabilme, değer verebilme, koruyabilme,
7. İyilikseverlik: Kişilerin iyiliğinin istenmesi,
8. Geleneksellik: Kültür, düşünceler ve gelenekler için saygılı olunması,
9. Uyma: Kendini kontrol edebilmesi,
10. Güvenlik: Toplumsal düzenin sağlanabilmesi (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).

1.9.4. Nelson Sınıflandırması

Değerleri bireysel değerler, grup değerler ve sosyal değerler olarak üç gruba ayıran Nelson'un değerler sınıflandırılması Tablo 1'de verilmiştir.(Akt. Yazıcı, 2007).

Tablo 2. Nelson'un Değer Sınıflandırması

Değer Grupları	Açıklama
Bireysel Değerler	Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi diğer kişisel tercihlerimizle ilgilidir.
Grup Değerler	Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir
Sosyal Değerler	Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar.

1.9.5. Ülken'in değer sınıflandırması

Ülken (2001) değerleri üç gruba ayırmıştır. Bunlar içkin, aşkın ve normatif değerlerdir.

Ülken 'in değer sınıflandırması Tablo 3'de verilmiştir;

Tablo 3. Ülken 'in değer sınıflandırması

Değer Grupları	Açıklama
İçkin Değerler	Kişi ve kişi dışında kalan dünya mevcuttur. Kişiler dışta dünyaya farklı anlamlar yükler. (Poyraz, 2004: 85).
Aşkın Değerler	Bireyler arasındaki ilişkilerden oluşur. Kişinin sosyal çevresi ile olan etkileşimi aşkın değerleri doğurur (Poyraz, 2004: 85).
Normatif Değerler	Kişiler sözler ve eylemlere değer yükler. (Poyraz, 2004: 85)

1.9.6. Güngör Değer Sınıflaması

Güngör, Spranger'in çokça kabul görmüş değer sınıflamasına bağlı kalmış ve buna ilaveten ahlaki değerlere yer vermiştir. Güngör'e (1993) göre değerler sınıflaması;

- Bilimsel değer
- Ekonomik değer
- Estetik değer
- Sosyal değer
- Politik değer
- Dini değer

1.9.7. Diğer sınıflandırma örnekleri

Avustralya okullarında değer listesi "Değerler Eğitimi Çalışması" kapsamında on değer grubu olarak sıralanmıştır.(Values Education Study- Executive Summary Final Report, 2003):

- 1- Hoşgörü.
- 2- Saygı.
- 3- Sorumluluk.
- 4- Sosyal adalet.
- 5- Uzmanlık.
- 6- Önem.
- 7- Dâhil olma ve güven.
- 8- Dürüstlük.
- 9- Özgürlük.
- 10- Etik olmak.

Değerlere ilişkin yapılmış tanımlar, özellikler ve işlevlerden yola çıkarak değerlere ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilmektedir. Bunlar (Aydın ve ark. 2020);

- Geçmiş kaynaklı bilgilerle oluşan köklü inançların ve ortak fikirlerin oluşturduğu kabuller olarak nitelendirilebilmektedir.

- Sosyal hayatın düzenlenmesi ve karar vermede yardımcı olan etkenlerdir.

- Kültürde sürekliliği sağlar.

- Çevre ile ilişkisi neticesinde işlevsellik kazanır.

- Güdüleyici ve özendiricidir.

- Kişilerin toplum içerisinde rol/rolleri seçmesine yardım eder.

- Dışlanmış ve yalnız kalma için kişiyi koruyucu vazifesine sahiptir.

- Kalıtsal olmamakla beraber geçmişten aktarılan değerler rol model alınarak ya da taklitte öğrenilmektedir.

- Ahlaki olgunluk aşamasına ulaşmaya katkı sağlar.

- Bütünleyici ve birleştirici yapısı vardır.

- Sosyal dayanışma araçlarıdır.

- İnsanlar, değerlerin yaşatılmasına katkı sağlar.

- Kişilerin amaçlarının belirlenmesinde ve hayatında belirlediği hedeflere yön vermek için yardımcı olmaktadır.

- Nitel özellikler taşır.

- Değerler birbirinden bağımsız değil birbirleriyle ilişkili içerisindedir.

- Kişilere ayırt etme, ilke oluşturma ve uyum sağlama becerileri kazandırmaktadır.

- Topluma ters düşecek beklenti ve eylemleri sınırlandırır.

- Değerler, kişilere farklı bakış açıları sunar.

- Soyuttur..

- Bilişsel alandan ziyade duyuşsal alana hitap etmektedir.

- Farklı disiplin alanlarında (psikoloji, matematik vs.) farklı anlamlar çağrıştırmaktadır.

- Dinamiktir, değişim gösterir.

1.10. Beden Eğitimi ve Spor ile Değerler Eğitiminin Verilmesi

Kişiler arasında ahlaki gelişme seviyesi, farklı eğitim yolları ile düzenlenebilmektedir. Bu nedenle kişilerin ahlaki gelişim seviyesini arttırmak eğitim ile sağlanabilmektedir. (Kulaksızoğlu, 1998, akt. Akandere, Baştuğ ve Güler, 2009).

Tüm eğitim süreçlerinde temel basamaklardan birisi olan beden eğitimi ve spor (Erkol, 2015), 3-6 yaş okul öncesi eğitim sürecinde; çeşitli egzersiz, etkinlik ve oyunlarla çocuk hayatlarında ve eğitim sürecinde vazgeçilmez bir parçadır.

Erken dönemde başlayan spor ile tanışma sürecindeki çocuk; biricikliğini, karşı takım oyuncusunun da kendisi kadar biricik olduğunun ve aynı zamanda karşı takım oyuncusunun düşman değil arkadaş olduğunun, sporu bir savaş olarak görmeyip; iki taraflı olan, bireysel ve takım halinde gerçekleşebilen bir oyun olduğunun, beden eğitimi ve spor yolu ile öğrenebilmektedir (Eğitimsen, 2015, akt. Aköz, 2018).

Beden Eğitimi ve Spor dersinde pek çok değer bulunmaktadır. Bunlar; sorumluluk arkadaşlık, çalışkanlık, estetik değer, vatanseverlik, dostluk, saygı, duyarlılık, kültüre duyarlılık ve doğa sevgisidir (Cihangir Tabak, 2019).

Spor aktiviteleri ve eğitimi ile değer verme öğretilirken bunu yanında kalbe, zekâya ve iradeye hitap edilmeli ve amacı iynin istenmesi, teşvik edilmesi olmalıdır. Değerler davranış haline gelebilmesi, değerler hakkında bilgi sahibi olunmasından daha güçtür.

Günlük hayatta değerler, barışı içinde yaşayan bir dünya, kişisel amaçlar ya da dürüstlük gibi terimlerle ifade edilebilir. Spor aktivitelerinde önemli olan tek olgunun kazanmak ve iyi mücadele etmek gibi başarı kriterlerinin yanı sıra aktivite sırasındaki sosyalleşmenin kalitesi ile ilgili olan fair play, centilmenlik ve hoşgörü davranışlarını içermektedir (Lee, Whitehead ve Balchin, 2008, akt. Gürpınar, 2016).

Sporun çocuklar ve gençler üzerinde yarattığı olumlu etkiler ile geliştirdikleri ve var olan ahlak, sosyal değerleri spor ile ortaya çıkartıp günlük hayatlarına yansıtır. (Kuter, 2012).

Genel olarak eğitimde dört amaç bulunmaktadır. Kişinin kültürlenmesi, toplumsallaştırılması, üretken olmasını sağlamak ve bireyselleştirmek olarak sıralayabiliriz (Başaran, 1978, akt. Öztürk Kuter ve Kuter, 2012).

2. AMAÇ

Günümüzde spor, yapılan yanlış uygulamalarla sportmenliğe aykırı davranış öğrenme ve sergileme alanına dönüştürülmüştür. Bu uygulamalar nedeniyle beklenen sportmenlik davranışları önemini yitirmiş ve sporun temel prensiplerine aykırı durumlar ortaya çıkmıştır (Yıldıran, 2005). Sporda artan erdemsiz davranışların özellikle yeni yetişen genç öğrencileri tesiri altına almaması ve olması gereken etik davranışların kazandırılması için bir takım çalışmalar yapmak zorunlu hale gelmiştir.

Spor hangi amaçla kullanılırsa kullanılsın verim elde edebilmek için spor ilke ve kurallarına, etiğine, felsefesine ve ahlakına bağlı kalmak gerekmektedir (Pehlivan, 2004) bu açıdan ele alınıncı spor birçok olumlu ve olumsuz kavramı bünyesinde taşımakla beraber insan hayatını da farklı yönlerden etkilemektedir. Bu etkilerin ekonomik ve rekabetçi boyutu önem kazandıkça sporda sportmenlik kavramı da önemini yitirmeye ve aslında olması gereken “spor dostluk, barış ve kardeşliktir” ideali yerini “sportif hırs” a bırakmıştır (Erdemli, 1996).

Öğrencilerin ahlaklı, dürüst, saygılı ve kurallara riayet eden birer birey olmaları adına MEB müfredatı değer yönelimleri konusunu önemle irdelemektedir. Beden eğitimi dersi müfredatında bulunan kazanımlar ile değerler eğitimi birbirini desteklemekte olup öğrencilerin yardımlaşma, hoşgörü, sabır, dostluk vb. gibi davranışların açığa çıkmasını sağlamaktadır. Değerler eğitimi adı altında MEB çeşitli çalışmalar yürütürken bu konunun öğrencilerin sportmenlik yani fair play davranışlarıyla ilişkili olabileceğini düşünülmüştür. Öğrencilerin sporda etik, adil oyun ve sportmence davranış örüntülerinin pozitif yönde oluşmasının okul ve toplumsal hayattaki değerlerinin de pozitif yönde etkileneceğini konusunu düşündürmektedir (MEB, 2018).

Bu araştırmanın birincil amacı öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algıları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play düzeylerinin cinsiyet, sınıf, beden eğitimi dersini sevip/sevmeme, haftalık spor yapma günü, spor yılı, lisans durumu ve spor türü değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmektedir. Araştırma konusu literatür taraması sonucu yorumlandığında bu yönde yapılan çalışmaların yetersizliği sonucuna ulaşılmıştır. Yukarıda yapılan araştırmalardan yola çıkılarak beden eğitimi dersi alan öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algılarının bilimsel araştırma prensipleri açısından önemli bulunacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Önemi

Günümüzde spor, yapılan yanlış uygulamalarla sportmenliğe aykırı davranış öğrenme ve sergileme alanına dönüştürülmüştür. Bu uygulamalar nedeniyle beklenen sportmenlik davranışları önemini yitirmiş ve sporun temel prensiplerine aykırı durumlar ortaya çıkmıştır (Yıldıran, 2005). Sporda artan erdemsiz davranışların özellikle yeni yetişen genç öğrencileri tesiri altına almaması ve olması gereken etik davranışların kazandırılması için bir takım çalışmalar yapmak zorunlu hale gelmiştir.

Spor hangi amaçla kullanılırsa kullanılsın verim elde edebilmek için spor ilke ve kurallarına, etiğine, felsefesine ve ahlakına bağlı kalmak gerekmektedir (Pehlivan, 2004) bu açıdan ele alınıncı spor birçok olumlu ve olumsuz kavramı bünyesinde taşımakla beraber insan hayatını da farklı yönlerden etkilemektedir. Bu etkilerin ekonomik ve rekabetçi boyutu önem kazandıkça sporda sportmenlik kavramı da önemini yitirmeye ve aslında olması gereken “spor dostluk, barış ve kardeşliktir” ideali yerini “sportif hırs” a bırakmıştır (Erdemli, 1996).

Öğrencilerin ahlaklı, dürüst, saygılı ve kurallara riayet eden birer birey olmaları adına MEB müfredatı değer yönelimleri konusunu önemle irdelemektedir. Beden eğitimi dersi müfredatında bulunan kazanımlar ile değerler eğitimi birbirini desteklemekte olup öğrencilerin yardımlaşma, hoşgörü, sabır, dostluk vb. gibi davranışların açığa çıkmasını sağlamaktadır. Değerler eğitimi adı altında MEB çeşitli çalışmalar yürütürken bu konunun öğrencilerin sportmenlik yani fair play davranışlarıyla ilişkili olabileceğini düşünülmüştür. Öğrencilerin sporda etik, adil oyun ve sportmence davranış örüntülerinin pozitif yönde oluşmasının okul ve toplumsal hayattaki değerlerinin de pozitif yönde etkileneceğini konusunu düşündürmektedir (MEB, 2018).

Yukarıda yapılan araştırmalardan yola çıkılarak beden eğitimi dersi alan öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algılarının bilimsel araştırma prensipleri açısından önemli bulunacağı düşünülmektedir. Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin değer yönelimleri ve fair play algılarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonuçlarının spor psikolojisi, spor pedagojisi ve eğitim bilimleri alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

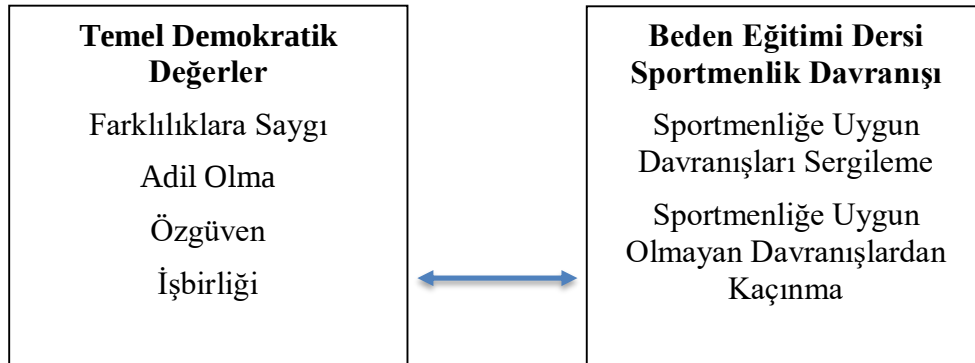
3.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. İlişkisel tarama modelleri, değişkenlerin arasındaki ilişkileri ve

değişkenlerin birbirlerine etki oranlarını belirlemede kullanılan bir yöntemdir (Kaya, Balay ve Göçen, 2012; Karasar, 2005). Bu araştırmanın problem cümlesi “Şanlıurfa ilinde öğrenim görmekte olan ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ders müfredatının değer yönelimlerine ve fair play algılarına etkisi var mıdır?” olarak belirlenmiştir.

Araştırma için geliştirilen model aşağıdaki Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 2. Araştırmanın Modeli



3.2.1. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın problemi

Beden Eğitimi dersi almış öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algıları arasında ilişki var mıdır?

Alt problemler:

1. Öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algıları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algıları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algıları ile dersi sevip–sevmeme arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algıları ile haftalık spor günü ile arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algıları ile spor yılı arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algıları ile sporcu lisansı arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algıları ile spor türü arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini Şanlıurfa ili Karaköprü ilçesinde Türk Telekom Ortaokulu'nda öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise kolayda örnekleme yöntemiyle ulaşılan N=830 öğrenci oluşturmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi araştırmacıya veriye ulaşmada kolaylık, zaman tasarrufu ve ekonomik kolaylıklar sağlaması nedeniyle tercih edilmiştir (Ural ve Kılıç, 2005). Araştırmada öğrencileri gerekli açıklama yapılarak gönüllük esasına dikkat edilmiştir. Araştırma kapsamında ulaşılan 30 form ise eksik ve özensiz doldurulduğu gerekçesi ile araştırmadan çıkarılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

3.4.1. Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği

Araştırmada öğrencilerin fair play algılarını belirlemek için Koç (2013) tarafından geliştirilen “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 5’li likert tipinde olup 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 5(her zaman), 4(çok sık), 3(ara sıra), 2(nadiren), 1(hiçbir zaman) şeklinde cevaplandırılmaktadır. Ölçek kendi içerisinde “pozitif davranış sergileme” ve “negatif davranışlardan kaçınma” olmak üzere 2 boyuttan oluşmaktadır. Ölçek geliştirme çalışmasında güvenilirlik sonucu ise sırasıyla, 0,86 ve 0,84 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçekte “negatif davranışlardan kaçınma” alt boyutunu ölçen ifadeler ters kodlanmıştır. Ölçekten elde edilen puanlar arttıkça, katılımcıların sportmenlik davranış düzeylerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.4.2. Temel Demokratik Değerler Ölçeği

Araştırmada öğrencilerin değerler eğitimine ilişkin düzeylerinin belirlenmesinden ise Uygun ve Engin tarafından geliştirilen, “Temel Demokratik Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. 5’li likert tipinde olan ölçek, 34 madde ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. 8 madde farklılıklara saygı, 7 madde adil olma, 9 madde özgüven ve 10 madde ise işbirliğini boyutuna ilişkin ifadeleri içermektedir. Ölçek formunda olumsuz ifadeler içeren başka bir ifadeyle ters kodlanan 8 madde bulunmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayısı ölçek geliştirme çalışmasında (iş birliği=0,77, özgüven=0,69, farklılıklara saygı= 0,63 ve adil olma=0,56) şeklinde hesaplanmıştır.

3.5. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci araştırmacı tarafından sınıf ortamında yürütülmüştür. MEB'den gerekli izinlerin alınmasından sonra hazırlanan anket formları araştırmacı tarafından yüz yüze olarak öğrencilere ders öncesi ve sonrasında gönüllük esasına göre uygulanmıştır. Araştırma öncesinde öğrencilere araştırma ve yer alan sorular hakkında gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Özensiz 30 anket formu ise araştırma dışında tutulmuştur.

3.6. Araştırmanın Sayıltıları

- Katılımcıların ankette yer alan sorulara katılımcıların kendileri yansıtan yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.
- Araştırma kapsamında ulaşılan N=830 örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan ölçekler öğrenim gören grup için uygulanabilir niteliktedir.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma Şanlıurfa/Karaköprü Türk Telekom Ortaokulu'nda öğrenim gören ortaokul öğrencileriyle sınırlıdır.
- Araştırma uygulaması 2022-2023 yılları arasında sınırlandırılmıştır.
- Araştırma anket formunda yer alan ölçeklerle sınırlıdır.

3.8. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi için SPSS v22 analiz programından yararlanılmıştır. Veri toplama araçlarının güvenilirliği için Cronbach alfa katsayısı yorumlanmıştır. Toplanan verilerin normallik analizleri gerçekleştirilmiştir. Araştırmada demografik tanımlayıcı soruların çözümlenmesi için frekans ve yüzde analizleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamında problemlerin analiz edilmesi ise ikili grupların karşılaştırılmasında t-testinden; çoklu grupların karşılaştırılmasında ise ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testindeki anlamlı farklılıkların kaynağının tespitinde ise TUKEY testinden yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan değerler eğitimi ve fair play algısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Pearson Korelasyon analizinden yararlanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Tanımlayıcı Bulgular

Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Değişkenler	N	%
Kadın	396	49,5
Erkek	404	50,5
Toplam	800	100,0

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların cinsiyet dağılımı açısından %49,5'inin kadın ve %50,5'inin ise erkeklerden oluştuğu tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların oranı kadınlardan az bir oranda fazla olsa da rakamların birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların Sınıf Dağılımı

Değişkenler	N	%
5.Sınıf	269	33,6
6. Sınıf	234	29,3
7. Sınıf	204	25,5
8. Sınıf	93	11,6
Toplam	800	100,0

Tabloya göre katılımcıların sınıf dağılımları sırasıyla %33,6'sı 5.sınıf, %29,3'ü 6. sınıf, %25,5'i 7. sınıf ve %11,6'sı ise 8. sınıf olarak dağılım göstermektedir. Katılımcıların sınıf olarak en fazla 5. sınıf düzeyinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Beden Eğitimi Sevme Durumu Dağılımı

Değişkenler	N	%
Evet	779	97,4
Hayır	21	2,6
Toplam	800	100,0

Katılımcıların beden eğitimi sevmeye durumlarına ilişkin soruya %97,4'ünün evet ve %2,6'sının ise hayır cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların Haftalık Spor Günü Dağılımı

Değişkenler	N	%
0	90	11,3
1	146	18,3
2	166	20,8
3	133	16,6
4 ve Fazlası	265	33,1
Toplam	800	100,0

Katılımcıların haftalık kaç gün spor yapıyorsunuz sorusuna sırasıyla %33,1'inin 4 gün ve fazlası, %20,8'inin 2 gün, %18,3'ünün 1 gün, %16,6'sının 3 gün ve %11,3'ünün hiç yapmadığı yönünde cevap verdiği görülmektedir. Öğrencilerden spor yapmayanların oranı yapanlara oranla oldukça az görünürken en fazla 4 gün ve fazlası spor yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Spor Yapma Yılına İlişkin Dağılım

Değişkenler	N	%
0	103	12,9
1	167	20,9
2	145	18,1
3	115	14,4
4 ve Fazlası	270	33,8
Toplam	800	100,0

Tablo incelendiğinde, katılımcıların kaç yıldır spor yapıyorsunuz sorusuna sırasıyla %33,8'inin 4 yıl ve fazlası, %20,9'unun 1 yıl, %18,1'inin 2 yıl, %14,4'ünün 3 yıl ve %12,9'unun ise hiç yapmadığı yönünde cevap verdiği görülmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların Sporcu Lisansı Olması Durumu Dağılımı

Değişkenler	N	%
Evet	214	26,8
Hayır	586	73,3
Toplam	800	100,0

Tablo incelendiğinde, katılımcıların sporcu lisansının olmasıyla ilgili soruya %73,3'ünün hayır ve %26,8'inin ise evet cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 10. Katılımcıların Spor Türü Durumu Dağılımı

Değişkenler	N	%
Takım Sporları	589	73,6
Bireysel Sporlar	211	26,4
Toplam	800	100,0

Katılımcıların ilgilendikleri spor türüne ilişkin soruya %73,6'sının takım sporları ve %26,4'ünün bireysel sporları olarak cevabı verdiği görülmektedir.

Tablo 11. Araştırma Ölçeklerinin Alt Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

Boyutlar	Min.	Max	Ort.	SS
Farklılıklara Saygı	9,00	39,00	26,42	4,00
Adil Olma	7,00	35,00	22,18	4,35
Özgüven	9,00	45,00	34,57	5,80
İşbirliği	11,00	50,00	40,12	6,99
Pozitif Davranış Sergileme	21,00	70,00	52,95	10,60
Negatif Davranışlardan Kaçınma	14,00	55,00	46,13	7,59

Tablo 11 incelendiğinde katılımcıların temel demokratik değerler ölçeği alt boyutları ortalamasının “farklılıklara saygı” için 26,42; “adil olma” için 22,18; “özgüven” için 34,57 ve “işbirliği” boyutu için ise 40,12 olduğu görülmektedir. Katılımcıların en çok işbirliğine yönelik ifadelerle katıldıkları görülmektedir. Katılımcıların sportmenlik davranışıyla ilgili değerlendirmelerine baktığımızda ise

pozitif davranış sergileme boyutunun ortalamasının 52,95 ve negatif davranışlardan kaçınma boyutunun ortalamasının ise 46,13 olduğu görülmektedir.

4.2. Normallik ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Tablo 12. Ölçeklerin Normallik Analizi Bulguları

Boyutlar	Skewness	Kurtosis
Farklılıklara Saygı	-,497	1,295
Adil Olma	-,009	,335
Özgüven	-1,099	1,420
İşbirliği	-1,077	1,378
Pozitif Davranış Sergileme	-,598	,092
Negatif Davranışlardan Kaçınma	1,257	1,338

Araştırma verilerinin analizinden önce kullanılacak olan testlerin belirlenmesi için ölçekler normallik testine tabi tutulmuştur. Tabachnick & Fidell, (2013), çarpıklık ve basıklık değerinin ± 1.5 arasında; George ve Mallery (2010) ise ± 2 arasında değerler alması gerektiğini ve bu durumda normal dağılımın sağlandığını ifade etmektedir. Tablo 12 incelendiğinde, ölçek boyutlarının aldığı değerlere göre normal dağılım şartının sağlandığı görülmüş ve parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 13. Ölçeklerin Güvenilirlik Analizi Bulguları

Ölçekler	Cronbach's Alpha Değeri	İfade Sayısı
Farklılıklara Saygı	,645	8
Adil Olma	,730	7
Özgüven	,705	9
İşbirliği	,808	10
Pozitif Davranış Sergileme	,805	11
Negatif Davranışlardan Kaçınma	,817	11

Güvenilirlik analizi sonucunda elde edilen Cronbach Alpha katsayısı 0 ile 1 değer alır ve ölçme aracının güvenilirliği hakkında yorum yapılmasını sağlar. Elde edilen bu değer 1'e yaklaştıkça ölçek güvenilirliği artmaktadır. Hesaplanan değer

0,60-0,80 olması durumunda ölçek “oldukça güvenilir” ve 0,80-1,00 arasında olması ise “yüksek güvenilir” olarak değerlendirilir (Gürbüz ve Şahin, 2018). Tablo 13 incelendiğinde temel demokratik değerler ölçeğinin alt boyutların güvenilirlik katsayılarının 0,645-0,808 arasında değerler aldığı oldukça güvenilir olduğu görülmektedir. Sportmenlik ölçeğinin alt boyutlarına baktığımızda ise pozitif davranış sergilime boyutu için 0,805 ve negatif davranıştan kaçınma boyutunun ise 0,817 olarak hesaplandığı görülmektedir. Ölçeklerin güvenilirlik düzeylerinin iyi ve araştırmaya uygun olduğu söylenebilir.

4.3. Değer Yönelimleri İle İlgili Bulgular

Tablo 14. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Cinsiyete Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Farklılıklara Saygı	Kadın	396	26,16	3,89	798	-1,837	0,067
	Erkek	404	26,68	4,10			
Adil Olma	Kadın	396	21,96	4,12	798	-1,420	0,157
	Erkek	404	22,40	4,57			
Özgüven	Kadın	396	34,90	5,63	798	1,581	0,114
	Erkek	404	34,25	5,97			
İşbirliği	Kadın	396	40,18	6,79	798	,242	0,809
	Erkek	404	40,06	7,20			

Tablo incelendiğinde, katılımcıların değer yönelimlerinin cinsiyet değişkenine göre hiçbir boyutta anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Başka bir ifade ile katılımcıların değer yönelimleri kadın veya erkek olmalarına göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 15. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Sınıf Düzeyine Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	p	Fark
Farklılıklara Saygı	(1) 5. Sınıf	269	26,31	3,59	3,796	,779	,506	-
	(2) 6. Sınıf	234	26,23	4,20				
	(3) 7. Sınıf	204	26,57	4,17				
	(4) 8. Sınıf	93	26,89	4,25				
Adil Olma	(1) 5. Sınıf	269	22,22	3,93	3,796	,364	,779	-
	(2) 6. Sınıf	234	22,14	4,78				
	(3) 7. Sınıf	204	22,01	4,38				
	(4) 8. Sınıf	93	22,57	4,38				
Özgüven	(1) 5. Sınıf	269	34,76	5,77	3,796	1,834	,139	-
	(2) 6. Sınıf	234	35,09	5,70				
	(3) 7. Sınıf	204	33,86	6,03				
	(4) 8. Sınıf	93	34,28	5,63				
İşbirliği	(1) 5. Sınıf	269	40,89	7,11	3,796	2,178	,089	-
	(2) 6. Sınıf	234	40,11	7,09				
	(3) 7. Sınıf	204	39,27	6,83				
	(4) 8. Sınıf	93	39,78	6,63				

Katılımcıların değer yönelimlerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi için ANOVA kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre değer yönelimlerinin dört boyutunda da sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p < 0,05$). Başka bir ifade ile ortaöğretim öğrencilerinin değer yönelimleri sınıf düzeylerine göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 16. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Beden Eğitimi Dersini Sevme Durumlarına Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Farklılıklara Saygı	Evet	779	26,46	4,02	798	1,817	,029
	Hayır	21	24,86	3,09			
Adil Olma	Evet	779	22,24	4,33	798	2,334	,020
	Hayır	21	20,00	4,95			
Özgüven	Evet	779	34,70	5,72	798	3,996	,000
	Hayır	21	29,62	6,84			
İşbirliği	Evet	779	40,30	6,92	798	4,397	,000
	Hayır	21	33,57	6,99			

Tablo incelendiğinde, katılımcıların değer yönelimlerinin beden eğitimi dersini sevme durumlarına göre bütün boyutlarda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Başka bir ifade ile katılımcıların değer yönelimleri beden eğitimi dersini sevmelerine göre farklılaşmaktadır. Beden eğitimi dersini sevdiğini söyleyenlerin ortalaması bütün boyutlarda sevmediğini söyleyenlere göre daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 17. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Haftalık Spor Yapma Gününe Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	sd	F	p	Fark
Farklılıklara Saygı	(1) 0	90	25,38	4,55	4,795	2,222	,065	
	(2) 1. Gün	146	26,59	4,35				
	(3) 2. Gün	166	26,72	3,70				-
	(4) 3. Gün	133	26,81	3,50				
	(5) 4 Gün	265	26,30	3,98				
Adil Olma	(1) 0	90	20,50	4,51	4,795	4,495	,001	
	(2) 1. Gün	146	22,21	4,48				
	(3) 2. Gün	166	22,51	4,32				
	(4) 3. Gün	133	21,97	3,88				
	(5) 4 Gün	265	22,65	4,36				
Özgüven	(1) 0	90	32,12	6,83	4,795	6,218	,000	
	(2) 1. Gün	146	33,83	5,85				

	(3) 2. Gün	166	35,11	4,98			
	(4) 3. Gün	133	35,01	4,87			
	(5) 4 Gün	265	35,26	6,09			
İşbirliği	(1) 0	90	37,49	8,24	4,795	7,783	,000
	(2) 1. Gün	146	38,44	7,11			
	(3) 2. Gün	166	40,82	5,47			
	(4) 3. Gün	133	40,74	6,06			
	(5) 4 Gün	265	41,19	7,40			

Katılımcıların değer yönelimlerinin haftalık spor yapma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi için ANOVA kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre değer yönelimlerinin farklılıklara saygı boyutunda anlamlı bir farklılık görülmezken; adil olma, özgüven ve işbirliği boyutlarında haftalık spor yapma gününe göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bu anlamlı farklılığın kaynağının tespit edilmesi için Tukey testinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre adil olma boyutunda 1 ile 2, 3 ve 5 arasında, özgüven boyutunda 1 ile 3.4.5 arasında son olarak işbirliği boyutunda 1 ile 2.3.5; 2 ile 3.4.5 kategorileri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 18. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Spor Yapma Yılına Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	sd	F	p	Fark
Farklılıklara Saygı	(1) 0	103	25,72	4,24	4,795	1,348	,251	
	(2) 1 Yıl	167	26,80	4,03				
	(3) 2 Yıl	145	26,63	3,90				-
	(4) 3 Yıl	115	26,21	3,65				
	(5) 4 Yıl	270	26,43	4,08				
Adil Olma	(1) 0	103	20,58	4,96	4,795	6,375	,000	
	(2) 1 Yıl	167	22,13	4,11				
	(3) 2 Yıl	145	22,83	4,05				
	(4) 3 Yıl	115	21,50	4,20				
	(5) 4 Yıl	270	22,77	4,31				
Özgüven	(1) 0	103	31,95	6,57	4,795	7,469	,000	
	(2) 1 Yıl	167	34,30	5,46				
	(3) 2 Yıl	145	35,39	5,25				

	(4) 3 Yıl	115	34,48	5,69			
	(5) 4 Yıl	270	35,34	5,78			
İşbirliği	(1) 0	103	37,16	8,00	4,795	7,814	,000
	(2) 1 Yıl	167	39,59	6,82			
	(3) 2 Yıl	145	39,79	6,72			
	(4) 3 Yıl	115	41,38	6,46			
	(5) 4 Yıl	270	41,22	6,71			

Katılımcıların değer yönelimlerinin spor yapma yılına göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi için ANOVA kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre değer yönelimlerinin farklılıklara saygı boyutunda anlamlı bir farklılık görülmezken; adil olma, özgüven ve işbirliği boyutlarında spor yapma yılına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bu anlamlı farklılığın kaynağının tespit edilmesi için Tukey testinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre adil olma boyutunda 1 ile 2.3.5 arasında, özgüven boyutunda 1 ile 2.3.4.5 son olarak işbirliği boyutunda 1 ile 2.3.4.5 arasında anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür.

Tablo 19. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Sporcu Lisans Sahibi olma Durumlarına Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Farklılıklara Saygı	Evet	214	26,77	4,15	798	1,495	,135
	Hayır	586	26,29	3,94			
Adil Olma	Evet	214	22,34	4,03	798	,604	,546
	Hayır	586	22,13	4,47			
Özgüven	Evet	214	34,85	6,34	798	,821	,412
	Hayır	586	34,47	5,61			
İşbirliği	Evet	214	40,46	7,52	798	,834	,405
	Hayır	586	40,00	6,80			

Tablo incelendiğinde, katılımcıların değer yönelimlerinin sporcu lisans sahibi olma durumlarına göre bütün boyutlarda anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Başka bir ifade ile katılımcıların değer yönelimleri sporcu lisans sahibi olma durumlarına göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 20. Katılımcıların Değer Yönelimlerinin Spor Türüne Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Farklılıklara Saygı	Evet	589	26,35	3,88	798	-,784	,433
	Hayır	211	26,61	4,33			
Adil Olma	Evet	589	22,18	4,16	798	-,027	,978
	Hayır	211	22,19	4,86			
Özgüven	Evet	589	34,69	5,54	798	,974	,330
	Hayır	211	34,24	6,49			
İşbirliği	Evet	589	40,35	6,88	798	1,522	,128
	Hayır	211	39,49	7,30			

Tablo incelendiğinde, katılımcıların değer yönelimlerinin spor türüne göre bütün boyutlarda anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Başka bir ifade ile katılımcıların değer yönelimleri yaptıkları spor türüne göre farklılaşmamaktadır.

4.4. Sportmenlik Davranışı İle İlgili Bulgular

Tablo 21. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Cinsiyete Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Pozitif Davranış Sergileme	Kadın	396	53,30	11,15	798	,921	0,357
	Erkek	404	52,61	10,05			
Negatif Davranıştan Kaçınma	Kadın	396	47,94	6,57	798	6,871	0,000
	Erkek	404	44,36	8,10			

Tablo incelendiğinde, katılımcıların sportmenlik davranışları cinsiyet değişkenine göre yalnızca negatif davranıştan kaçınma boyutunda anlamlı bir fark göstermektedir. Başka bir ifade ile katılımcıların negatif davranıştan kaçınmaları kadın veya erkek olmalarına göre farklılaşırken; pozitif davranış sergilemelerinde bu durum söz konusu değildir.

Tablo 22. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Sınıf Düzeyine Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	P	Fark
Pozitif Davranış Sergileme	(1) 5. Sınıf	269	53,43	10,31	3,796	2,567	,053	-
	(2) 6. Sınıf	234	53,71	11,15				
	(3) 7. Sınıf	204	52,64	10,44				
	(4) 8. Sınıf	93	50,32	10,14				
Negatif Davranıştan Kaçınma	(1) 5. Sınıf	269	48,22	6,09	3,796	12,003	,000	
	(2) 6. Sınıf	234	45,55	8,21				
	(3) 7. Sınıf	204	45,16	7,66				
	(4) 8. Sınıf	93	43,69	8,41				

Katılımcıların sportmenlik davranışlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi için ANOVA kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre sportmenlik davranışlarının yalnızca negatif davranıştan kaçınma boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu anlamlı farklılığın kaynağının tespit edilmesi için Tukey testinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre negatif davranıştan kaçınma boyutunda 1 ile 2.3.4 kategorileri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 23. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Beden Eğitimi Dersini Sevme Durumlarına Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	p
Pozitif Davranış Sergileme	Evet	779	53,12	10,44	798	1,946	,065
	Hayır	21	46,81	14,75			
Negatif Davranıştan Kaçınma	Evet	779	46,15	7,60	798	0,459	,647
	Hayır	21	45,38	7,65			

Tablo incelendiğinde, katılımcıların sportmenlik davranışlarının beden eğitimi dersini sevme durumlarına göre hiçbir boyutta anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Başka bir ifade ile katılımcıların sportmenlik davranışları beden eğitimi dersini sevmelerine göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 24. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Haftalık Spor Yapma Gününe Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	p	Fark
Pozitif Davranış Sergileme	(1) 0	90	47,67	12,73	4,795	16,440	,000	
	(2) 1. Gün	146	50,30	10,43				
	(3) 2. Gün	166	52,01	9,63				
	(4) 3. Gün	133	53,82	9,88				
	(5) 4 Gün	265	56,36	9,67				
Negatif Davranıştan Kaçınma	(1) 0	90	44,87	7,96	4,795	1,152	,331	
	(2) 1. Gün	146	46,05	7,25				
	(3) 2. Gün	166	45,91	7,57				-
	(4) 3. Gün	133	47,02	6,81				
	(5) 4 Gün	265	46,29	8,02				

Katılımcıların sportmenlik davranışlarının haftalık spor yapma gününe göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi için ANOVA kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre sportmenlik davranışlarının yalnızca pozitif davranış sergileme boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Bu anlamlı farklılığın kaynağının tespit edilmesi için Tukey testinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre pozitif davranış sergileme boyutunda 1 ile 3.4.5; 2 ile 4. 5 kategorileri arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 25. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Spor Yapma Yılına Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	F	p	Fark
Pozitif Davranış Sergileme	(1) 0	103	49,55	11,90	4,795	5,589	,000	
	(2) 1 Yıl	167	51,67	10,48				
	(3) 2 Yıl	145	52,64	10,64				
	(4) 3 Yıl	115	54,18	10,03				
	(5) 4 Yıl	270	54,68	10,02				
Negatif Davranıştan Kaçınma	(1) 0	103	47,00	7,54	4,795	1,534	,190	
	(2) 1 Yıl	167	46,51	7,22				
	(3) 2 Yıl	145	45,02	8,69				-
	(4) 3 Yıl	115	46,82	7,36				
	(5) 4 Yıl	270	45,87	7,27				

Katılımcıların sportmenlik davranışlarının spor yapma yılına göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi için ANOVA kullanılmıştır. Analiz sonucuna göre sportmenlik davranışlarının yalnızca pozitif davranış sergileme boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu anlamlı farklılığın kaynağının tespit edilmesi için Tukey testinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre pozitif davranış sergileme boyutunda 1 ile 4. 5 kategorileri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 26. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Lisans Sahibi olma Durumlarına Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	T	P
Pozitif Davranış Sergileme	Evet	214	54,60	9,94	798	2,663	,008
	Hayır	586	52,35	10,79			
Negatif Davranıştan Kaçınma	Evet	214	45,35	7,72	798	-1,760	,079
	Hayır	586	46,42	7,53			

Tablo incelendiğinde, katılımcıların sportmenlik davranışları lisans sahibi olma değişkenine göre yalnızca pozitif davranış sergileme boyutunda anlamlı bir göstermektedir. Başka bir ifade katılımcıların pozitif davranış sergileme boyutunu değerlendirme lisanslı sporcu olmalarına göre farklılaşmakta ve lisanslı olanların ortalaması daha yüksek çıkmaktadır.

Tablo 27. Katılımcıların Sportmenlik Davranışlarının Spor Türüne Göre Analizi

Boyutlar		N	$\bar{x}$	Ss	Sd	T	P
Pozitif Davranış Sergileme	Evet	589	53,04	10,46	798	,425	,696
	Hayır	211	52,71	11,02			
Negatif Davranıştan Kaçınma	Evet	589	45,83	7,58	798	,165	,061
	Hayır	211	46,97	7,59			

Tablo incelendiğinde, katılımcıların sportmenlik davranışlarının spor türü değişkenine göre hiçbir boyutta anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Başka bir ifade ile katılımcıların sportmenlik davranışları yaptıkları spor türüne göre farklılaşmamaktadır.

4.5. Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo 28. Değer Yönelimleri ve Sportmenlik Davranışı Algısı Arasındaki İlişki

	n: 800	Pozitif Davranış Sergileme	Negatif Davranıştan Kaçınma
Farklılıklara Saygı	KK	,165*	,052
	P	,000	,140
Adil Olma	KK	-,021	-,087
	P	,559	,013
Özgüven	KK	,173*	,191*
	P	,000	,000
İşbirliği	KK	,327**	,341**
	P	,000	,000

**p<0,01 *p<0,05

Korelasyon analizi sonuçlarına göre pozitif davranış sergilime ile farklılıklara saygı (KK: ,165), özgüven (KK: ,173) ve işbirliği (KK: ,327) boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Negatif davranıştan kaçınma ile ise özgüven (KK: ,191) ve işbirliği (KK: ,341) arasındaki pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Pozitif davranıştan kaçınma ile farklılıklara saygı ve özgüven arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde; işbirliği boyutu ile arasında ise orta düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Negatif davranıştan kaçınma boyutu ile özgüven arasında zayıf düzeyde bir ilişki bulunurken; işbirliği ile arasında ise orta düzeyde bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın birincil amacı doğrultusunda katılımcı öğrencilerin değer yönelimleri ve fair play algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Alt amaçları doğrultusunda ise katılımcıların cinsiyet, sınıf, beden eğitimi dersini sevmeye durumu, spor yapma günü, spor yılı, lisans durumu ve spor türü gibi bağımsız değişkenler açısından karşılaştırılmıştır.

Araştırma problemlerinin test edilmesi için yapılan analizler sonucunda ortaöğretim öğrencilerinin değer yönelimlerinin cinsiyetine göre hiçbir boyutta farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Değer kavramı toplumsal olarak genel kabul görmüş bir kavram olduğundan cinsiyetin bu kavram üzerinde etkisi olmaması ve insanların genel olarak değerlendirmelerinin aynı olabilmesi normal karşılanabilir. Çolak ve Yılmaz (2023) Cinsiyet değişkeni incelendiğinde BEDSDÖ toplam puanlarına bakıldığında, kız ve erkek öğrenciler arasında, kız çocuklarında artış yönünde istatistiksel olarak anlamlı bir farka erişilmiştir. Akbaş (2004) ise çalışmasında cinsiyet değişkenine göre değer yöneliminin işbirliği boyutunda anlamlı bir farklılık olmadığını tespit ederken; Taçman (2006) ise değer yönelimlerinin cinsiyete göre farklılaştığını tespit etmiştir. Adil olma boyutu açısından baktığımızda ise Katılmış (2010) ve Çermik (2013) çalışmalarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşırken; Ağboyraz (2015) ise cinsiyetin değer yöneliminde etkili olmadığını tespit etmiştir. Ulusoy (2007) ve Kontaş, Selçuk ve Polat (2016) çalışmalarında da öğrencilerin cinsiyetlerine göre değer yönelimlerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Tan (2021) çalışmasında değer yönelimlerinin geneli ve alt boyutlarında kadınlar lehine spor yapma durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Aynı araştırma sonucunda kadın ve erkeklerden spor yapanların değer yönelimleri ortalaması spor yapmayanlara göre daha yüksek tespit edilmiştir.

Değer yönelimlerinin sınıf düzeyine göre karşılaştırmasına baktığımızda ise ortaöğretim öğrencilerinin değerlendirmelerinde sınıf düzeyinin etkisi olmadığı ve gruplar arasında farklılık bulunmadığı anlaşılmıştır. Demirbilek ve Kırbaç (2021) ve Kaya ve Akpınar (2021) çalışmalarında değerler konusunda sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. Şimşek ve Kara (2021) ise çalışmalarında öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça değer yönelimi puanlarının da arttığını fakat anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir Sarıca (2018) “Yenilenen Ortaöğretim Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programların Değerler Eğitimi Bağlamınca İncelenmesi” amacıyla lise 9, 10, 11 ve 12. sınıflar beden eğitimi ve spor dersi öğretim programları detaylı bir şekilde incelenmiş olup, tümünde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerinin ortak olduğu görülmektedir.

Beden Eğitimi Dersini sevmeye durumlarına göre yapılan analiz sonucunda dersi sevdiğini söyleyen katılımcıların bütün boyutlarda (farklılığa saygı, adil olma, özgüven, işbirliği) ortalaması sevmediğini söyleyenlere göre daha yüksek çıkmıştır. Spor dersi ile aktarılan değer yönelimleri toplumsal hayata pozitif yansıtacağı düşünülmektedir. Kuter ve Kuter (2012), “beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi” isimli araştırmalarında spor aktiviteleri ile kazanılan değerlerin toplumsal hayatta var olan değerler ile örtüşmesinden hareketle eğitim-öğretim süreci içerisinde spor aktivitelerinin önemini belirlemek ve eğitim-öğretim sürecinde etkin kullanımı ile kazandırılacak davranışlara dikkat çekmektedir. Atabey (2014), Sosyal Değerler Eğitimi Programının anasınıfındaki çocuklarının sosyal değerler kazanımına etkisini incelenmeyi amaçlamış olup, araştırma neticesinde etkisinin çocuklar üzerinde olumlu yönde ve kalıcı olduğuna ulaşılmıştır. Aköz (2018), beden eğitimi ve sporu değerler eğitiminin öğrencilerin olumlu sosyal davranış düzeylerine etkisinin araştırılması amacıyla çalışmayı gerçekleştirmiştir. Ulaşılan sonuç iş birliği, yardımseverlik, saygı, duygudaşlık ve dayanışma değerlerinin benimsenmesi için yapılan değerler eğitiminin öğrencilerin değer tutumları üzerinde genel bir etkiye sahip olduğudur. Bu yüzden değerler eğitiminin duyarlılıkları bir değer olarak öğrencilere kazandırılmasında uygulanabileceği ifade edilmiştir.

Akari (2019), çalışmasında sporun öncelikli hedeflerinden birisinin iyi insan yetiştirmek olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın amacı da sporun insan eğitiminde ki önemini ve spor ile değerler eğitiminin ortak bir noktada buluşmasını ortaya koyacağı sonuçlarla mümkün kılmaktır. Çalışmada literatür taranmış olup, sonuç olarak sporu değerlerin pek çok farklı basamakları ile karşılaştırarak hedeflenen sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Erdal (2019) çalışmasında araştırmada çocukların oyunla öğrenme süreçlerini tamamlarken beraberinde bedensel ve ruhsal sağlıklarını da koruyup geliştirdiklerini ifade etmiştir. Oyunların çocukların kişilik gelişimlerinde ve değer yargılarının oluşmasında ki öneminden hareketle çalışmasının içeriğini oluşturmuştur. Çocukların oyunlar sayesinde evrensel değerler ile birlikte MEB’in programına dâhil ettiği kök değerlerinde kazanılabileceğinden söz etmiştir. Araştırma kapsamında geleneksel çocuk oyunlarının bulgular doğrultusunda sonuçlarına ulaşılmış ve önerilerde bulunulmuştur. Sonuç ve öneri kısmında ise değerler eğitimi yapılırken sadece sözlü olarak anlatılmasının yerine oyun ile çocukların yaparak, yaşayarak ve oyuna özgü olan eğlenerek öğrenmelerinin gerekliliğini vurgulamıştır.

Yapılan çözümlemelere göre katılımcıların sportmenlik davranışları cinsiyet değişkenine göre yalnızca negatif davranıştan kaçınma boyutunda anlamlı bir fark göstermiştir. Buyrukoğlu vd., (2012) gerçekleştirdikleri çalışmalarında ortaokul öğrencilerinde Beden Eğitimi ve Spor için sergilediği centilmenlik davranışlarını incelemek amaçlamışlardır. Sportmenlik davranışlarıyla cinsiyet arasında anlamlı

farklılık olduğunu ve negatif davranışları sergileme boyutu ve ölçeğin toplam puanında kulüp sporcusu olmayan katılımcıların lehinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu belirlemişlerdir. Özdemir (2019) benzer olarak ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma sonucunda pozitif davranış sergileme ve negatif davranıştan kaçınma boyutlarında kızların daha yüksek ortalamaya sahip olduğunu ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Bir başka araştırma olarak Gümüş ve ark. (2016) sonuçlarına göre de fair play konusunda erkeklerin kızlara göre sertliğe daha eğilimli olduğu tespit edilmiştir. Tekeli (2017), Koç ve Güllü (2017), yine benzer olarak ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışma sonucunda sportmenlik davranışlarında kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Yine Çalayır vd.,(2017) gerçekleştirdikleri çalışmada hokey sporcularının cinsiyet, il, milli sporculuk değişkenlerinde sportmenlik davranışlarının farklılığını tespit edebilmek amaçlamışlardır. Araştırma neticesinde, hokeyciler cinsiyet, spor yaptıkları il ve millilik düzeyleri sportmenlik davranışlarına etki ettiğine ulaşılmıştır. Altun ve Güvendi (2019)' nin ortaokul öğrencilerindeki öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor dersi centilmenlik davranışlarının bazı değişkenlerce incelenmesi amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada öğrencilerin sportmenlik davranışını sıklıkla sergilediğini, kız öğrencilerin erkeklere kıyasla sportmenlikte toplam puanların daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Literatürdeki çalışmalarda farklı ve benzer sonuçlar olduğu görülmektedir.

Sportmenlik davranışının sınıf düzeyine göre ise yalnızca negatif davranıştan kaçınma boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığın ise 5. sınıfta okuyanların değerlendirmelerinin diğer sınıflardakilerden farklı olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştı. Literatürdeki farklı araştırmalarda ulaşılan sonuçlar incelendiğinde de yaş/sınıf düzeyi yükseldikçe sportmenlik davranışlarında azalma olduğu tespit edilmiştir (Esentürk vd 2015; Türkmen ve Varol 2015; Yılmaz vd 2017). Hasdemir ve Hazar (2021) ise çalışmasında sınıf düzeyine göre öğrencilerin sportmenlik davranışı algılarında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Altun ve Güvendi (2019) ise çalışmasında araştırmaya benzer olarak beğen eğitimi dersinin sportmenlik davranışı üzerindeki etkisini incelediği çalışma sonucunda sınıf düzeyinin sportmenlik davranışının farklılaşmasında etkili olduğunu tespit etmiştir. Çalışmalarda farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Koç (2013) tarafından geliştirilen “Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği” (BEDSDÖ) kullanılarak çalışma neticesinde ortaokul öğrencilerinde cinsiyet, sınıf düzeyi ve aile toplam geliri açısından centilmenlik davranış puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını belirlemişlerdir. Certel vd.(2020) gerçekleştirdikleri çalışmada, ortaokul öğrencilerinde beden eğitimi dersinde sportmenlik davranışlarının cinsiyet, aile tutumu, sınıf düzeyi, lisanslı olarak spor yapma durumu ve spor dallarına göre incelenmesini amaçlamışlardır. Araştırma neticesinde kız öğrencilerin erkek

öğrencilere göre daha sportmen olduğu, bireysel spor yapan öğrencilerin takım sporları yapan öğrencilere göre daha sportmen olduğu sonucu ortaya çıkmıştır($p<0,05$).Demokratik aile yapısına sahip öğrencilerin uygunsuz davranışlardan kaçınma oranı daha yüksek bulunmuştur (0,005).

Araştırmanın bir başka sonucuna göre katılımcıların sportmenlik davranışlarının beden eğitimi dersini sevme durumlarına göre hiçbir boyutta anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın katılımcıların haftalık spor yapma durumları, spor yapma yıllarına ve lisanslı sporcu olma durumlarına göre ise pozitif davranış sergilime boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Hasdemir (2021) ve Yıldız (2022) çalışmalarında öğrencilerin spor yapma yılı durumlarına göre sportmenlik davranışlarında anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir. Sportmenlik davranışında lisanslı sporcu olma durumuna göre farklılığa baktığımızda bu sporcuların müsabakalara katılıp kazanma hırsına sahip olmaları anlamlı farklılığa yol açmış olabilir. Karafil vd. (2017) çalışmasında ise benzer olarak lisanslı sporcuların diğer katılımcılara göre daha pozitif davranış gösterdiklerini tespit etmiştir. Pepe ve diğerleri (2019), ise çalışmasında spor yapma durumuna göre katılımcıların sportmenlik davranışını incelemiş ve araştırma sonucunda spor yapanların sportmenlik davranışının geliştiğini tespit etmiştir.

Yaptığımız analizler sonucunda katılımcıların spor türüne göre değer yönelimleri ve sportmenlik davranışları farklılaşmamaktadır. Gürpınar ve Kurşun (2013) gerçekleştirdiği çalışmasında futbol ve basketbol sporcularının sportmenlik yönelimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen sonuçlar neticesinde, kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda basketbolcuların sportmenlik puanı ortalamasının futbolculardan anlamlı olarak farklı olduğu görülürken Kurallar ve Yönetime Saygı, Rakibe Saygı alt boyutu ve Ölçek Toplam puanlarında 22 ve üstü yaşa sahip sporcuların sportmenlik puanları 21 ve altı yaşa sahip sporculardan anlamlı olarak farklılık cinsiyet ve spor yaşına göre yapılan testler için anlamlı fark ortaya çıkmamıştır. Kayışoğlu vd., (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada Karabük'te ortaokul öğrencilerindeki beden eğitimi dersi centilmenlik davranışlarının düzeyini farklı değişkenler ile incelemeyi hedeflemişlerdir. Spor türü açısından literatürdeki çalışmalarda farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalarda sportmenlik davranışının spor türüne göre farklılaştığı (Akbuğa, 2018; Çavdar, 2018; Kafalı ve diğ., 2017); bazılarında ise farklılaşmadığı (Uluişik, 2015; Yılmaz, 2013; Solak, 2011) yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

Sportmenlik davranışının negatif davranıştan kaçınma boyutu ile değer yönelimlerinin özgüven ve işbirliği boyutları arasında da pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Pozitif davranıştan kaçınma ile farklılıklara saygı ve özgüven arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde; işbirliği boyutu ile arasında ise orta düzeyde bir

ilişki olduğu söylenebilir. Negatif davranıştan kaçınma boyutu ile özgüven arasında zayıf düzeyde bir ilişki bulunurken; işbirliği ile arasında ise orta düzeyde bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz. Spor insanların bedensel ve ruhsal olarak geliştiği ve davranışlarının şekillenmesinde etkili olduğu bir etkiye sahiptir. Değer yönelimleri ve sportmenlik davranışı arasında ilişki bulunması sporun ahlakı bir kazanım sağlanmasında da etkili olmasından kaynaklanmıştır diyebiliriz. Spor ayrıca insanların takım ruhuyla da hareket ettiği toplumsal bir takım bağlılıklarda barındırır. Toplumsal değerlerin sporda da bulunması ile sportmenlik davranışının değer yönelimi ile ilişkisini etkilediği söylenebilir. Akandere vd (2010) çalışmasında ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmalarının ahlaki kazanımlara etkisi olduğunu tespit etmesi araştırma bulgularını desteklemektedir. Hasdemir (2021) ise çalışmasında sportmenlik davranışı ile değer yönelimi arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Araştırma sonuçları benzerlik göstermektedir.

6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

6.1 Sonuç

Bu araştırma, Şanlıurfa ilinde öğrenim görmekte olan ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ders müfredatının değer yönelimlerine ve fair play algılarına etkisinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Beden Eğitimi dersinin katkısı sonucunda değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırma kapsamında kolayda örnekleme yöntemiyle ulaşılan 800 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırma katılımcılarının cinsiyet açısından dağılımlarının neredeyse eşit oran olduğu ve 5. 6. ve 7. sınıf öğrencilerin çoğunlukta olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin neredeyse tamamının Beden Eğitimi dersini sevdiği ve çoğunluğunun 4 ve üzeri günde haftalık spor yaptığı tespit edilmiştir.

Spor yapma yılı açısından ise öğrencilerin 4 yıl ve üzerinde spor yapanların oranının diğerlerine göre fazla olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin büyük bir kısmının sporcu lisansı olmadığı ve büyük bir kısmının takım sporlarına yatkın oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmanın ilk değişkeni olan değer yönelimlerine ilişkin tanımlayıcı sonuçlara baktığımızda öğrencilerin işbirliği ve özgüven ortalamasının diğer boyutlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sportmenlik davranışı açısından öğrencilerin pozitif davranış sergilemelerinin ortalaması negatif davranışlardan kaçınma boyutundan daha yüksek olarak tespit edilmiştir.

Beden Eğitimi dersini sevme ile değer yönelimlerinin alt boyutlarını değerlendirmelerdeki farklılıkları incelediğimizde ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Beden eğitimi dersini sevdiğini söyleyenlerin sportmenlik davranışları ve değer yargılarının yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma sonucunda katılımcıların değer yönelimlerinin haftalık spor yapma durumlarına göre farklılıklara saygı boyutunda anlamlı bir farklılık görülmezken; adil olma, özgüven ve işbirliği boyutlarında haftalık spor yapma gününe göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Spor yapma süresinin artması ile değerlerin arttığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların değer yönelimlerinin spor yapma yılına göre de değer yönelimlerinin farklılıklara saygı boyutunda anlamlı bir farklılık görülmezken; adil olma, özgüven ve işbirliği boyutlarında spor yapma yılına göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Spor yapma durumu açısından sonuçların benzer ve tutarlı olduğu görülmektedir.

Araştırma bir sonucuna göre katılımcıların değer yönelimlerinin sporcu lisans sahibi olma durumları ve yaptıkları spor türüne göre bütün boyutlarda anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın ikinci değişkeni olan fair play algısıyla ilgili sonuçlar, sportmenlik davranış olarak iki alt boyutta incelenmiştir. Katılımcıların sportmenlik davranışları cinsiyet değişkenine göre yalnızca negatif davranıştan kaçınma boyutunda anlamlı bir gösterdiği görülmüştür, pozitif davranış sergilemelerinde bu durum söz konusu değildir.

Sportmenlik davranışının sınıf düzeyine göre ise yalnızca negatif davranıştan kaçınma boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığın ise 5. sınıfta okuyanların değerlendirmelerinin diğer sınıflardakilerden farklı olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın bir başka sonucuna göre katılımcıların sportmenlik davranışlarının beden eğitimi dersini sevmeye durumlarına göre hiçbir boyutta anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın katılımcıların haftalık spor yapma durumları, spor yapma yıllarına ve lisanslı sporcu olma durumlarına göre ise pozitif davranış sergilime boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın bir başka sonucuna göre ise katılımcıların sportmenlik davranışlarının spor türü değişkenine göre hiçbir boyutta anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın ana probleminin analizi sonucunda ise sportmenlik davranışının pozitif davranış sergileme boyutu ile değer yönelimlerinin farklılıklara saygı, özgüven ve işbirliği boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sportmen kişilerin değerleri yüksek, toplum ile uyumlu bireyler olduğu söylenebilir.

Sportmenlik davranışının negatif davranıştan kaçınma boyutu ile değer yönelimlerinin özgüven ve iş birliği boyutları arasında da pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Pozitif davranıştan kaçınma ile farklılıklara saygı ve özgüven arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde; işbirliği boyutu ile arasında ise orta düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir. Negatif davranıştan kaçınma boyutu ile özgüven arasında zayıf düzeyde bir ilişki bulunurken; işbirliği ile arasında ise orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sportmenlik kişilerin iş birliğine yatkın ve özgüvenli bireyler olduğu görülmektedir.

6.2. Öneriler

- Bu araştırma zaman ve maliyet açısından Şanlıurfa ilinde gerçekleştirilmiştir. Bir sonraki araştırmalarda farklı illerdeki ortaöğretim öğrencileri ile de çalışmalar yapılarak karşılaştırmalı incelemeler yapılabilir.
- Araştırma ölçeklerin de uygulanabilirliği açısından ortaöğretim düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Fakat bir sonraki çalışmalarda Beden Eğitimi dersinin bulunduğu lise öğrencileri de çalışmaya dâhil edilerek yine öğretimler arası karşılaştırmalar yapılabilir.
- Bu çalışmada öğrencilerin takım sporlarına daha yatkın oldukları ve sportmenlik davranışlarının iyi düzeyde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte öğrencilerin sportmenlik davranışları ile işbirliği arasında orta düzeyde ilişki olduğu da bunu göstermektedir. Bu durumun Beden Eğitimi derslerinde genellikle birlikte oyun oynanması ile ilişkisi olabilir. Öğrencilerin Beden Eğitimi derslerinde bu yönde teşvik edilmelerinin devamı ilişkinin daha da güçlendirilmesinde etkili olabilir.
- Çocukların yaparak yaşayarak öğrendiği bilgilerin daha kalıcı olduğu düşünüldüğü için değerler eğitimi aktarılırken sadece sözlü olarak anlatılmasının yanı sıra eğitsel oyunlar, geleneksel oyunlar ile öğretimin yapılması önerilmektedir.
- Bu çalışmada Beden Eğitimi derslerinin değer yönelimlerine ve fair play algısında etkisi sonucunda oluşan ilişki incelenmiştir. Bir sonraki çalışmalarda ön test son test yapılarak geniş zamanlı çalışmalar yapılması da önerilebilir.
- Araştırmanın sonuçları doğrultusunda ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarında yer alan değerlerin arttırılması, çeşitlendirilmesi ve bu değerlerin nasıl kazandırılacağı ile ilgili bilgilerin de programa konulması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ağboyraz, İ. (2015). Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilimleri ile demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin incelenmesi (Malatya Örneği). (Yüksek Lisans Tezi), Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ağılönü, Ö. (2014). Farklı Spor Branşlarıyla Uğraşan Sporcuların Hayal Etme ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Akandere, M., Baştuğ, G., Güler, E. D. (2009) Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59-68.
- Akandere, M., Özyalvaç, N.T. & Duman, S. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları İle Akademik Başarı Motivasyonlarının İncelenmesi Konya Anadolu Lisesi Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 1-10.
- Akari, Ö. (2019). Değerler eğitimi açısından spor (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akbaş, O. (2004). Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinde gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akbuğa, T. (2018). Ortaöğretimde Okul Takımlarında Oynayan Öğrencilerin Ahlaki Karar Alma Tutumlarının Araştırılması. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Aköz, T. (2018). Beden Eğitimi ve Spor Derslerinde Verilen Değerler Eğitiminin Öğrencilerin Olumlu Sosyal Davranış Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi . *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* , 1 (4) , 53-57 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pegegog/issue/22592/241313>
- Altun, M., ve Güvendi, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 2224-2240.
- Aracı H. (1999) *Okullarda Beden Eğitimi*, Bağırhan Yayınevi, Ankara. Ateşoğlu, M. (Çev.). Sporda Erdemlik: Fair-play. Ankara: GSB. 1974: 3.
- Aracı, H. (2001). *Öğretmenler ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Arıpınar E, Donuk B. (2011) *Spor Yönetim ve Organizasyonlarında Fair Play*, Ötüken Yayınları, İstanbul,
- Artut, K. (2013). *Eğitim Fakülteleri Ve İlköğretim Öğretmenleri İçin Sanat Eğitimi Kuramları Ve Yöntemleri*. Anı Yayınevi.
- Atabey, D. (2014). Okul Öncesi Sosyal Değerler Kazanımı Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Sosyal Değerler Eğitimi Programının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Sosyal Değerler Kazanımına Etkisinin İncelenmesi. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atasoy, B., Öztürk Kuter, F. (2005). *Küreselleşme ve spor*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(1), 11-22.
- Ay, M. (2021). Bireysel Spor Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeyleri İle Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Altında İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Aydın A. (2000). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Alfa Yayın Basımevi.

- Aydın, M., Z., Akyol Gürlü, Ş. (2020). *Okulda değerler eğitimi*. (6.basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aydın, M.Z. (2011). *Okulda Ahlak Eğitimi Ve Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi*. (4.basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2017). *Değer Bilinçlendirme Yaklaşımı*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Balçıklanl SĞ, Yıldırın İ, (2011). Profesyonel futbolcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, IX (2) 49-56
- Balçıklanl, G. S. (2010). Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(1), 1-10
- Balçıklanl, G. S. (2017). Yarışma Sporlarının Ahlaksal Amacı. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 47-52
- Başer, S. A. (2009). Öğretmen Niteliklerinin Beden Eğitimi Dersi Alan Öğrencilerin Bu Dersle Karşı Olan Tutumlarına Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE, Bolu.
- Bilgin, N. (1995). Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Buyrukoğlu, E., Özdemir, M., Kayantaş, İ., & Çetinkaya, E. beden eğitimi ve spor dersinde ortaokul öğrencilerinin sergiledikleri sportmenlik davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(Özel Sayı 1), 674-686.
- Certel, Z., Bahadır, Z., Çelik, B. (2020). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları. *Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 221-230.
- Cihangir Tabak, Ü. (2019). Türkiye’de ve İngiltere’de İlkokullarda Değerler Eğitimi Uygulamalarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Collins, H. (1991). Glasgow: Collins English Dictionary (Third Edition).
- Çağlayan, E. (2018). Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Veli ve Öğretmen Tutumlarının Değerlendirilmesi: Bingöl Örneği, (Yüksek Lisans Tezi), Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl.
- Çalayır, Ö., Yıldız, N., Yıldız, Ö., Çoknaz, H. (2017). Hokey müsabakalarına katılan sporcuların beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 27-37.
- Çalışkur , A., & Aslan, A. E. (2013). Rokeach değerler envanteri güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29), 81-105.
- Çavdar, M. (2009). İlköğretim Öğretmenlerinin Bireysel Değerlerinin Çok Boyutlu İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çavdar, S. (2018). Lise Öğrencilerinin Öfke Kontrolleri, Saldırganlık Eğilimleri Ve Tolerans Düzeylerinin Spora Katılım Açısından Değerlendirilmesi. (Doktora tezi). Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Çermik, H. (2013). Öğretmen adaylarının demokratik değerleri ve bu değerlerin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *NWSA-Education Sciences*, Vol. 8, No. 2, 261-274
- Çengelci, T., HANCI, B., & Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler eğitimi dergisi*, 11(25), 33-56.

- Çitil, Ö. (2021). Lise Düzeyindeki Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Tutumlarının ve Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışının İncelenmesi (Elazığ İl Örneği), (Yüksek lisans tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, T.C. Muş Alparslan Üniversitesi.
- Çolak, S., & Yılmaz B. (2023). An Investigation of the Effects of Difficulties in Competition on Sportsmanship Behaviors within the Scope of Physical Education and Sports Lesson. *GEVHER NESİBE JOURNAL OF MEDICAL AND HEALTH SCIENCES*, 8(2), 286-291.
- Çoknaz D, (2010) Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin olimpiik konulara yönelik farkındalıkları ve olimpiik kavramlara ilişkin değerlendirmeleri” *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1264-1289.
- Demirbilek, N., & Kırbaç, M. (2021). Lise öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile temel demokratik değer düzeyleri arasındaki ilişki. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 24-43. <https://dergipark.org.tr/pub/mrefdergi/issue/60110/812917>
- Demircioğlu, İ. H., & Tokdemir, A. M. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Demirel, Ö. (2005). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Sanatı*, Ankara: Pegem Yayıncılık
- Demirel, Ö. ve Z. Kaya (2006). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö., Başbay, A., Erdem, E. (2006). *Eğitimde çoklu zekâ: Kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ding, J., & Sugiyama, Y. (2017). Exploring Influences of Sport Experiences on Social Skills in Physical Education Classes in College Students. *Advances in Physical Education*, 7, 248-259.
- Doğan, B. (2007). *Spor Sosyolojisi ve Uygulamalı Spor Sosyolojisine Giriş*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı.
- Dest. (2003). Values education study.(Executive summary final report).
- Ekici, H. (2013). Demografik özelliklere göre Türkiye’de sporda şike algısı ve Gaziantep ili örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 1-26.
- Ekinci, H.B. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışları ile Başarı Algıları. (Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Erdal, K. (2019). Çocuk oyunlarında değerler eğitimi. *Uluslararası İnsan Ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 53-59.
- Erdemli A (1992).. Fair Play ve Olimpizm. Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri (20-22 Kasım
- Erdemli, A. (1996). İnsan, spor ve olimpizm. İstanbul: Sarmal Yayınevi, 151.
- Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yay, 1992; (3): 180-185
- Erdoğan, Z. (1976). *Değerler, Norm ve Sosyal Kontrol, Sosyoloji*. Ankara: MEB Yayınları. 115.
- Erkol, A. (2015). Bilecik ilinde bulunan 7-12. Sınıf öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve davranışlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ertürk, S. (2013). Eğitimde program geliştirme. Ankara: Edge.
- Esentürk, O. K., İlhan, E. L., Celik, O. B. (2015). Examination of high school students’ sportsmanlike conducts in physical education lessons according to some variability. *Science, Movement and Health*, 15(2), 627- 634.
- Fırat, N. (2007). Okul Kültürü ve Öğretmenlerin Değer Sistemleri. İzmir: (Doktora Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji Nedir*. çev. Nilgün Çelebi, Ankara: Anı Yayıncılık. 139-167.
- Fichter, J. (2011). *Sosyoloji Nedir*. Çeviren: Nilgün Çelebi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gerek Z, Ünveren A. Seyhan S. (2015). Türkiye’de futbolla ilgili yazılı medyada kullanılan argo, küfür ve savaş metaforlarının incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(44): 1-8.ss
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference* (10. Baskı). GEN, Boston, MA: Pearson Education, Inc, 10, 152-165.
- Gökçe, O. (1994). Türk Gençliğinin Sosyal ve Ahlâki Değerleri. Konya: *Ata Dergisi, Selçuk Üniversitesi Yayınları*. 133.
- Gömlüksiz, M.N. Lise Öğrencilerinin Toplumsal Değerlere İlişkin Tutumları: Elazığ İli Örneği. Okul Ve Değerler İçinde. *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2007; s.727-633.
- Gözel, Ü. (2018). Hayat bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi) Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Guth, W. T. & Tagiuri, R. (1965). Personal values and corporate strategies. *Harvard Business Review*, September–October, p. 123-132. <https://hbr.org/1965/09/personal-values-and-corporate-strategy>,
- Gümüş, H, Saraçlı, S, Karakullukçu, Ö F, Doğanay, G, Kurtipek, S. (2016). Ortaöğretim Öğrencilerinde Fair Play Kavramı. *International Journal Of Sport Culture And Science*, 4(2): 430-438.
- Güneş, A. (2002). *Okullarda Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gündoğdu, K. (2022). *Cumhuriyet dönemi fen öğretim programlarının Spranger değer sınıflandırmasına göre incelenmesi* (Master's thesis, Aksaray Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Güngör, E. (1993). Değerler psikolojisi. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları.
- Güngör, N. B., Kurtipek, S., & Yenel, F. (2022). Benlik Saygısı ve Sportmenlik Yönelimi Odağında Sporcu Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Global Sport and Education Research*, 5(2), 118-127.
- Gürpınar, B. (2009). Basketbol Ve Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışlar Ve Bu Davranışların Çeşitle Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürpınar, B., Kurşun, S. (2013). Basketbolcuların ve Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri. *Mediterranean Journal Of Humanities*, 3(1), 171-176.
- Gürbüz, E., & Şahin, B. (2018). Zn-doping to improve the hydration level sensing performance of CuO films. *Applied Physics A*, 124, 1-9.
- Heper E (2012). Sporla ilgili kavramlar ve sporun tarihsel gelişimi, *Spor Bilimlerine Giriş* (Ed.: Ertan H), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları no:2509.
- Hasdemir M. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin Temel Demokratik Değerlere Karşı Tutumları ile Beden Eğitimi Dersindeki Sportmenlik Davranışlarının incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Hasdemir, M., Hazar, Z. (2021). Ortaokul öğrencilerinin temel demokratikdeğerlere karşı tutumları ile beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (İÜBESBD)*, 8(3), 33-50.
- İnal, A., N. (2003). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Kafalı, S., Hünkar, İ., Keçeci, O. ve Demiray, E. (2017). Bireysel spor ve takım sporu yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin araştırılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 386-390. Erişim adresi:http://sosyalarastirmalar.com/cilt10/sayi50_pdf/4sosyoloji_psikoloji_felsefe/kafali_sinem.pdf
- Karafil, A.Y., Atay, E., Ulaş, M., Melek, C. (2017). Spora katılımın beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları üzerine etkisinin araştırılması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 1-11.
- Karataş, M. (2019). Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının (İncelenmesi İstanbul İli Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi EBE. Bartın
- Katılmış, A. (2010). Sosyal bilgiler derslerindeki bazı değerlerin kazandırılmasına yönelik bir karakter eğitimi programının geliştirilmesi. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, A., Balay, R., Göçen, A. (2012). Öğretmenlerin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerine İlişkin Bilme, Uygulama ve Eğitim İhtiyacı Düzeyleri. *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 1229-1259.
- Kaya, F. & Akpınar, E. (2021). Primary school students' attitudes regarding freedom. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(1), 578-602. <https://doi.org/10.17679/inuefd.856671>
- Kayısoğlu, N. B., Altinkök, M., Temel, C., ve Yüksel, Y. (2015). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Karabük İli Örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 1045-1056.
- Kayısoğlu, NB, Altinkök, M, Temek, C, Yüksel, Y, (2015). Ortaokul öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Karabük ili örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research* 1(3), 865-874.
- Keating, J. W. (2007). *Sportsmanship as a moral category*. Ethics in sport, (Ed. 2), 141- 151
- Keskin, Y. (2008). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması. Marmara Üniversitesi (Doktora Tezi) Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç S. (2009). Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Koç, Y. 2013. Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 96-114.
- Koç, Y., Güllü, M. (2017). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Sportmetre*, 15(1), 19-30. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/17/2152/22353.pdf>
- Kontaş, H., Selçuk, H. E., Polat, M. (2016). Ortaokul öğretmenlerinin demokratik tutumları ile öğrencilerin demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 44, 141-151
- Konter, E. (2006). *Sporda Karşılaşma Psikolojisi*. Nobel Yayınları, 1. Baskı, Ankara, s: 10- 50.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). Ergenlik psikolojisi. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Kurdak SS. (1996). *Sporda Dopning ve İlaç Kullanımı*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı, *Türk Psikoloji Dergisi*, Yıl 15 (45), 59-76.
- KUTER, F. Ö., & KUTER, M. (2012). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (6), 75-94.

- Lakshimi, C. (2009). Value education: an indian perspective on the need for moral education in a time of rapid social change, *Journal of College and Character*. 10 (3). 1-27.
- Lee, M J, Whitehead, J, Ntoumanis, N. (2016). Altyapı Sporlarında Ahlâki Karar Alma Tutumları Ölçeğinin Geliştirilmesi. (B. Gürpınar, çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- MEB. (2018). Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim programı (5., 6., 7., 8. Sınıflar). Ankara: MEB Yayınları
- Mil, H.İ., Şanlı, S. (2015). Sporda Şiddet ve Medya Etkisi: Bir Maçın Analizi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 2015;14(55): 231-247.
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2), 1309-1325.
- Özdemir, Y., Koruklu, N. (2011). Üniversite öğrencilerinde değerler ve mutluluk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 190-210.
- Özdemir, M. (2019) Lise ve ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışları ile sorumluluk duygu ve davranışları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan.
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik testler*, Ankara: Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Eğitim Merkezi.
- Özkan, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: İlköğretim ders kitapları örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 1303- 5134.
- Öztürk Kuter F., & Kuter, M. (2012). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi, *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 3(6), 75-94.
- Öztürk Kuter, F., Kuter, M. (2012). Beden Eğitimi ve Spor Yoluyla Değerler Eğitimi. Bursa: *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi, Teori ve Uygulama*. 3(6), 75-94.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair-Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53.
- Pepe, K., Kara, A., Özkurt, R., Dalaman, O. (2019). Aktif spor yapan amatör sporcuların spor ortamında fair play (sportmen) davranışlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 497-506.
- Ramazanoğlu, M.O., Karahüseyinoğlu, M.F., Demirel, E.T., Altungül, O., Ramazanoğlu, F. (2005). Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 153-157.
- Robinson, T. (2009). Sportmanship in Youth Athletics. Library of Congress cataloging in publication data, USA, 13-19.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*. 3(10), 73-88.
- Sarıca, R. (2018). Yenilenen ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (3), 2069-2091.
- Saygılı, G., Atay, E., Eraslan, M., ve Hekim, M. (2015). Düzenli olarak spor yapan ve yapmayan öğrencilerin kişilik özellikleri ile akademik başarı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 161-170.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and content of human values? *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.
- <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.15404560.1994.tb01196.x/full> sitesinden 04.04.2023 tarihinde erişildi.
- Sensions, W.L. (2004). Sportmanship as honor. *Journal of the philosophy of sport*. 31(1),47-59.

- Sezen, B. G. (2009). Profesyonel Futbolcuların Fair Playe Yönelik Davranışları ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sezer, U., Ektirici, A., Özbal, A.F., Atlı, K. (2015). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 4251.
- Solak, N. (2011). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri İle Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi -Çorum ili örneği-. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Stornes, T., & Ommundsen, Y. (2004). Achievement goals, motivational climate and sportpersonship: A study of young handball players. *Scandinavian Journal of Education*, 48(2), 205-221.
- Şahin M., (2009). Spor Ahlakı ve Sorunları. 2.baskı Evrensel Basım Yayınları, İstanbul
- Şentürk, U., Yılmaz, A., & Gönener, U. (2015). Sınıf öğretmenlerinin oyun ve fiziki etkinlikler dersi ile ilgili görüş ve uygulamaları. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 10(2), 22-30.
- Şimşek, H., & Kara, T. (2021). Ortaokul öğrencilerinin evrensel ahlaki değerlere uyma düzeylerinin sınıf ve cinsiyet değişkinleri açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 69-83. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijhar/issue/60372/833836>
- Şişman, Mehmet, (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara
- Tabachnick, BG, Fidell, LS ve Ullman, JB (2013). Çok değişkenli istatistikleri kullanma (Cilt 6, s. 497-516). Boston, MA: pearson.
- Taçman, M. (2006). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları. *Cypriot Journal of Education Sciences*, 1(1), 30-46.
- Tan, M. (2021). Okul Sporlarına Katılan Öğrencilerin Sosyal Duygusal Öğrenmeleri İle Temel Demokratik Değer Düzeylerinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Tel, M., Yaman, Ç. ve Altun, M. (2017). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sportmenlik davranışları hakkındaki görüşleri. *International Journal of Cultural and Social Studies (Intjcss)*, 3(SI), 16-26.
- Titus, D.N.(1994). Value Education in American Secondary Schools. www.eric.ed.gov. ERIC Document No: ED 381423, 1994.
- Tokdemir, M., A. (2007). Tarih Öğretmenlerinin Değerler Ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri, (Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon
- Turhan, B., Er, G., Çam, İ. Er, N. (2005, Nisan). Okullarda yarışmalı sporlara analitik yaklaşım. Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa.
- Tekeli, H. (2017) Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersinde sportmenlik davranışlar sergileme düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Tükel, Y. (2018). Sportif Rekreasyon Faaliyeti Olarak Masa Tenisi Oynayan Sporcuların Spora Yönelik Tutumlarının Cinsiyete ve Medeni Duruma Göre Değerlendirilmesi. *Sportive*, 1(1), 12-18.
- Türkmen, M., Varol, S. (2015). Beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul öğrencileri üzerinde sportmenlik davranışı oluşturma etkisinin belirlenmesi: Bartın il örneği. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 1, 42-64.
- Uluışık, V. (2015). Spor Yapan Ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Stres Ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi (Burdur İli Örneği). (Yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

- Ulusoy, K. (2007). Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2014). Değerler eğitimi. *Ankara: Pegem Akademi*.
- Ural, A. & Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- İnal, A. N. (2003). *Beden eğitimi ve spor bilimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Vallerand RJ, Briere NM, Blanchard C, Provencher P, (1997). Development and validation of the multidimensional sportspersonship orientations scale. *Journal of Sport & Exercise Psychology*; 19(2), 197-206.
- Yaman, E. (2014). *Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazıcı, K. (2007). *Değerler Eğitimi Genel Bir Bakış*. TÜBAR, S.19. S 499- 522.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (1), 209-223.
- Yetim, A. (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-72.
- Yıldıran, İ. (1992). Sporda Fair-Play Kavramının Tarihsel Boyutları. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri 2. Ulusal Kongresi Bildirileri, Yayın No: 3. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yayınları*, 174- 179, Ankara.
- Yıldıran, İ. (2004). Fair play: Kapsamı, Türkiye'deki görünümü ve geliştirme perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 3-16.
- Yıldıran, İ. (2005). Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(1), 3-16.
- Yıldıran, İ. (2011). Fair play: Etimolojik, semantik ve tarihsel bir bakış. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16 (4), 3-18.
- Yıldırım A. (2019). Öğretmen ve Aile Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönemde Çocukların Sahip Olduğu Değerler İle Değerler Eğitiminde Okul Aile İş Birliğinin İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız K. (2022). Sportmenlik davranışının seçilmiş demografik değişkenlere göre okul spor kulüpleri bağlamında incelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi) Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Yılman, M. (2006). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, A., Esentürk, O.K., İlhan, E.L. (2017). Ortaokul öğrencilerinin ahlaki gelişimleri açısından sportmenlik yönelimleri. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4969-4988.
- Yılmaz, S. (2013). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul ili Bayrampaşa ilçesi örneği). (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yoncalık, O., Gündoğdu, C. (2007). Sporda ahlaki bir sorun olarak doping. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 128-134.